

Fotbalové chuligánství jako sociální problém i jako faktor působící na vývoj mladého člověka

Denisa Dvořáková

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Denisa Dvořáková**
Osobní číslo: **H128010**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Fotbalové chuligánství jako sociální problém I jako faktor působící na vývoj mladého člověka**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na popis sociálně-patologického jevu – fotbalové chuligánství, jeho projevy a následky pro společnost;
 - na zpřehlednění existujících teoretických i praktických způsobů řešení problematiky odborníky u nás a v okolních zemích;
 - na důsledky fotbalového chuligánství pro zdravý vývoj mladého člověka;
 - na důvody, které vedou mladé lidi k fotbalovému chuligánství a fotbalové chuligánství k jejich chování;
 - na faktory, které ovlivňují vývoj mladého člověka dle pohledu ze dvou stran, mladých lidí (hráčů fotbalu, návštěvníků fotbalových stadionů) a samotných fotbalových chuligánů.
- Součástí bakalářské práce bude kvalitativní průzkum, pozorování chuligánů v průběhu fotbalových utkání a kvalitativní analýza záznamu jejich chování na fotbalovém stadionu, možná i mimo něj.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tisková/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HORNBY, Nick. Fotbalová horečka. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2002, 263 s. ISBN 80-725-7861-8.

HORNBY, Nick. Velký sociologický slovník: I. svazek A-O. 1. vyd. v českém jazyce.

Překlad Richard Podaný. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-718-4164-1.

SEKOT, A. (2008). Sociologické problémy sportu. (1st ed.). Praha 7: Grada.

SMOLIK, J. Fotbalové chuliganství: historie, teorie a politizace fenoménu. Vyd. 1. Překlad

Richard Podaný. Karlovy Vary: Zdenek Ptáček, 2008, 280 p. ISBN 80-903-5563-3.

WANN, L. D. a kol. (2001): Sport fans. The psychology and social impact of spectators.

London, New York, Routledge.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Silvia Neslušanová, PhD.

Institút mezioborových štúdií

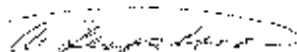
Datum zadání bakalářské práce:

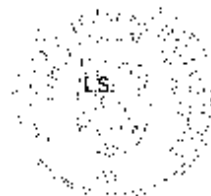
4. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanku

doc. PhDr. Miroslav Jůzl, Ph.D.
ředitel katedry

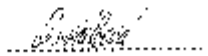
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byla jsem seznámena s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UFTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen pokud-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že výtvoření případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud byla k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhajování práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala. V případě publikace výsledků budu uvedena jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 26. 9. 2016

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na popis sociálně-patologického jevu, fotbalové chuligánství, vymezení jeho konkrétních projevů a následků pro společnost. Věnuji se fotbalovému chuligánství a mladému člověku v souvislostech s důvody, důsledky a faktory, které ovlivňují a působí na vývoj mladého člověka. Součástí bakalářské práce je kvalitativní výzkum zaměřen na pozorování chování fotbalových chuligánů, v průběhu fotbalových zápasů.

Klíčová slova: fotbaloví chuligáni, sociální problém, mladý člověk, násilí, fotbalový zápas, společnost, kvalitativní výzkum, pozorování

ABSTRACT

Bachelor thesis is intended on the description of socio-pathological phenomenon football hooliganism, defining its specific manifestations and consequences for society. I focus on football hooliganism and young people in regard to the reasons, consequences and factors that influence and effect on the development of young people. Part of the thesis is qualitative research focused on the observation of the behavior of hooligans during football matches.

Keywords: football hooligans, social problem, young people, violence, football match, society, qualitative research, observation

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Mgr. Silvii Neslušanové PhD., za odborné vedení, její vstřícnost, poskytnutí užitečných rad a cenných informací při zpracování této práce.

Dále bych chtěla poděkovat celé rodině za jejich trpělivost a podporu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU „ <i>FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ</i> “	11
1.2 FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ A JEHO PROJEVY	13
1.3 FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM	15
1.4 NÁSLEDKY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ PRO SPOLEČNOST	17
2 FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ A MLADÝ ČLOVĚK	19
2.1 DŮVODY, KTERÉ VEDOU MLADÉ LIDI K FOTBALOVÉMU CHULIGÁNSTVÍ	19
2.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ROZVOJ OSOBNOSTI MLADÉHO ČLOVĚKA	21
2.3 DŮSLEDKY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ PRO MLADÉHO ČLOVĚKA	22
3 ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ	25
3.1 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ V ZAHRANIČÍ	25
3.2 PRAKTICKÉ ZPŮSOBY ŘEŠENÍ FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ V ZAHRANIČÍ.....	26
3.3 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICI.....	27
3.4 PRAKTICKÉ ZPŮSOBY ŘEŠENÍ FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICI.....	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 PROJEVY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ	31
4.1 HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL, HLAVNÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA A STRATEGIE VÝZKUMU.....	31
4.2 VOLBA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	32
4.2.1 Portfolia fotbalových klubů pro zvolené fotbalové utkání.....	32
4.3 METODA SBĚRU A METODA ANALÝZY DAT	34
4.4 POSTUP PŘI SBĚRU A ANALÝZE DAT	35
4.5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	36
4.5.1 Projevy chování fotbalových chuligánů	36
4.5.2 Zabezpečení fotbalových utkání	39
4.5.3 Reakce fotbalových chuligánů	41
4.5.4 Sociální problémy s fotbalovými chuligány	42
4.5.5 Sociální role fotbalových chuligánů.....	43
4.6 DISKUZE O VÝSLEDKÁCH VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	52
SEZNAM OBRÁZKŮ	53
SEZNAM PŘÍLOH	54

ÚVOD

„Existují tři druhy přátel. Skuteční přátelé, kolegové z práce a fotbaloví kamarádi.“ (Plenderleith, 2004, s. 146).

Většina rodičů vede své děti již od mládí k nějakému sportu. I z tohoto důvodu má sport zcela zásadní společenský význam a hraje důležitou roli v naší společnosti. Lidé vyhledávají sport z různých důvodů, např. zábavy, odreagování nebo pro posílení fyzické kondice. Každá země má svůj „národní“ sport, který je v dané zemi nejrozšířenější. Ve většině zemí patří k národnímu sportu právě fotbal.

Fotbal patří k jednomu z nejzajímavějších společenských fenoménů, který má mnohdy zcela zásadní vliv na další společenské jevy. Ale tak jako vše ostatní, i fotbal má svoji stinnou stránku, a tou je fotbalové chuligánství. Právě chuligánství ve sportu je nejčastěji spojováno s fotbalem. Dle mého názoru je to ovlivněno i faktem, že právě fotbal patří k nejoblíbenějšímu sportu na světě. S fotbalem jsou úzce spjata i média, která nás informují a přenášejí fotbalové zápasy.

V teoretické části bakalářské práce se zaměřím na vymezení základních pojmů, které s tímto tématem souvisí. Po vymezení těchto pojmů se budu zajímat o projevy fotbalového chuligánství a jeho následků pro naši společnost. Dále bude následovat kapitola, která se věnuje mladému člověku, důvodům, které vedou mladé lidi k fotbalovému chuligánství a důsledkům takového chování. Právě mladí lidé jsou fotbalovým chuligánstvím nejvíce ohroženi, protože si mnohdy ani neuvědomují důsledky svého chování. Pro potlačování fotbalového chuligánství by měl existovat i preventivní program, který by se specializoval právě na mládež a předcházel by takovému jednání.

Vždy když média zveřejní nějaký článek o výtržnostech v hledištích nebo mimo stadión, začne se hovořit o nových bezpečnostních opatřeních, preventivních programech, ale jak tyto zprávy utichnou, utichne i snaha o vymícení či zlepšení této problematiky. Právě prevenci a bezpečnostním opatřením se budu věnovat ve třetí kapitole, kde budu porovnávat teoretické i praktické způsoby řešení jak v ČR, tak i v zahraničí.

V praktické části budu zkoumat projevy chování fotbalových chuligánů. Nalezení správného řešení pro vymícení chuligánství na sportovních utkáních, v mém případě

vymýcení fotbalového chuligánství, je velice složité. Záleží totiž na mnoha faktorech, které ovlivňují jedince, jako např. osobnost, prostředí a mnoho dalších faktorů, které na něj působí. Nakonec vždy bude záležet na jedinci, jakým způsobem se bude ve společnosti projevovat, zda bude fotbalová utkání prožívat v rámci společensky nastavených pravidel, nebo z těchto pravidel vybočovat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ

Mnoho sociálních vědců nejrůznějších oborů, se snažilo fenomén chuligánství popsat a vysvětlit. Nejběžnějším pojmenováním se stalo „*fotbalové chuligánství*“, někdy také bývá označeno jako „*britská nemoc*“, protože kořeny jeho vzniku jsou na britských ostrovech. Touto problematikou se nejdříve začali zabývat britští sociální psychologové a sociologové. Centrem akademického výzkumu se stalo především centrum „*Sir Norman Chester Centre for Football Research*“. Postupně se zkoumání chuligánství rozvinulo i v dalších zemích, včetně České republiky. U nás se jeho průkopníkem stal především Pavel Slepíčka (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, s. 9).

1.1 Vymezení pojmu „*fotbalové chuligánství*“

Britský sociolog John Harrington (In Smolík, 2010, s. 156), vysvětluje **chuligánství** jako „*důsledek psychologických problémů jednotlivců*“. V literatuře, která se zabývá danou problematikou, nenajdeme moc definic, které by zcela přesně vymezovali pojem fotbalové chuligánství. Dle Smolíka (2008, s. 15) jde o „*pojem, který se užívá pro popis asociálních či antisociálních aktivit příznivců jednotlivých klubů*“.

Obecně v dnešní době pod označením **chuligán**, myslíme jedince, který se ve společnosti vyznačuje deviantním chováním. Ve fotbale se pak chuligánství začalo projevovat při místních „*derby*“ utkání, při níž mezi skalními fanoušky, obvykle spolu sousedících fotbalových klubů probíhaly násilné potyčky. Také v případě absence hostujících fanoušků domácí skalní fandové napadali rozhodčí či samotné hráče druhého fotbalového klubu (University of Leicester, 2001).

Ian Taylor, John Clark a většina sociologů, kteří se zabývali problematikou fotbalového chuligánství v jejich počátcích, dospěli k závěru, že fotbalové chuligánství je projevem agrese jednotlivců převážně z nižší společenské vrstvy. S přibývajícím počtem výzkumů se však ukázalo, že nerozhoduje, ze které společenské vrstvy jednotlivci pochází. Například Holand'an Gerrit Valk (1998, In Smolík, 2008, s. 52, 53) konstatoval, že „*zřejmě neexistuje žádný systematický vztah mezi fotbalovým vandalismem a sociálním prostředím jeho původců, a že hooligans tedy pocházejí ze všech představitelných sociálních vrstev*“.

Ve druhé polovině dvacátého století se stále častěji hovoří o negativním chování fotbalových příznivců. Toto téma se vzhledem k eskalaci negativních projevů některých diváků stále častěji dostávalo do popředí mediálního a politického zájmu jako vzrůstající sociální problém (Smolík, 2008, s. 14).

Podíváme-li se hlouběji do historie, tak zjistíme, že násilí na stadionech není novodobou záležitostí, ale že tzv. krvavé sporty byly populární již ve starověku. Jako příklad zde můžeme uvést středověké rytířské turnaje, které provázeli krvavé boje a úmrtí při každém turnaji (Slepička, 1990, s. 14).

Fotbal a chuligánství se propojily v 60. letech minulého století v Anglii, kdy bylo potřeba pojmenovat nový negativní jev působící na anglických stadiónech. Samotné pojmenování „chuligán“ vzniklo v 19. století v Londýně podle imigrantské rodiny jménem Hooligan či Houlihan. Tento pojem byl později použit pro popis jakéhokoliv kriminálního či výtržnického chování (Smolík, 2008, s. 14, 15).

Násilnosti spojené s fotbalem se i na českém území staly společenským problémem, a to především kvůli zdemolování vlaku v roce 1985 spartánskými fanoušky. O tomto incidentu byl natočen i film, který nese název „Proč?“. Český sociolog a odborník na fotbalové chuligánství J. Smolík (2008) rozlišuje tři základní skupiny osob, které sledují fotbalová utkání:

- 1) fotbaloví diváci,
- 2) fotbaloví fanoušci,
- 3) fotbaloví chuligáni.

Fotbalového diváka můžeme charakterizovat jako pasivního pozorovatele zápasu, který se neztotožňuje s konkrétním klubem, není tedy ovlivněn rivalitou obou týmů. Na rozdíl od fanoušků a chuligánů není divák zaujatý, proto jen tato skupina může objektivně hodnotit fotbalové zápasy (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, str. 12).

Fotbalový fanoušek chodí na stadión fandit konkrétnímu týmu či hráči. Tito fanoušci reprezentují „svůj“ klub i oblečením nebo předměty, které jsou spjaty s jejich týmem např. kšiltovka, vlajka, šála (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, str. 12).

Fotbalový chuligán se prezentuje především svými názvy (v Brně je to zejména Johny Kentus Gang, Torcida) a na fotbalové stadióny či jejich okolí přichází s primárním cílem vyvolat nějaký konflikt nebo bitku se skupinou soupeřova týmu. Tyto bitky jsou ve většině

případů již předem domluvené. Tyto skupiny nesjednocuje pouze klubové rivalství, ale i politické, rasové, národnostní nebo sociální motivy (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, s. 12).

1.2 Fotbalové chuligánství a jeho projevy

Fotbalové chuligánství (dále jenom FCH), se projevuje především násilím fotbalových chuligánů na jiných osobách nebo věcech. Z pohledu sociologie sportu násilí vyjadřuje „užití nepřiměřené fyzické síly, které může být možným zdrojem či příčinou ublížení na zdraví nebo ničení“ (Sekot, 2008, s. 122). **Agresivita** je pojem označující „verbální či fyzické chování založené na záměru ovládat, řídit, či zranit jinou osobu“ (Sekot, 2008, s. 122). Velký sociologický slovník (Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996, str. 46) definuje pojem agrese jako „chování, které vědomě a záměrně (intencionálně) poškozují druhého, ubližuje mu, způsobuje mu utrpení, omezuje ho a násilně mu brání ve výkonu činností, které chce vykonávat“.

Agresivita je na rozdíl od agrese povahový rys, je determinována biologicky, kognitivně i psycho-sociálně. Tuto vlastnost nalezneme u každého člověka. Naopak agrese je cíleně zaměřená na poškozování osob či majetku. Agrese je násilí, které má za cíl uškodit. Každé násilí je agrese, ale v některých případech agrese není násilím (Harsa, 2008, s. 9). Z výše uvedeného můžeme tedy konstatovat, že násilí je synonymem agresivity, jejímž projevem je agrese.

Projevy fotbalového chuligánství jsou stejné jak u nás, tak i v zahraničí, nicméně u nás oproti zahraničí tento fenomén nemá tak dlouhou historii. Možná je to způsobeno tím, že v České republice se fotbal hraje oproti například v Anglii, Španělsku či Itálii na jiné úrovni. Jinou úroveň myslíme například velikost fotbalového stadionu. Pro srovnání uvádím, že v České republice je nevyšší kapacita fotbalového stadionu v Eden Aréně, SK Slavie v Praze 21 tisíc návštěvníků. V jiných fotbalových zemích (Anglie, Španělsko, Itálie) je kapacita mnohonásobně vyšší, například FC Barcelona má kapacitu fotbalového stadionu kolem 99 tisíc návštěvníků.

Projevy fotbalového chuligánství se můžou v závislosti na průběhu fotbalového zápasu objevovat v třech časových úsecích:

- před fotbalovým zápasem,
- v průběhu fotbalového zápasu,
- po fotbalovém zápase.

Projevy násilí fotbalových chuligánů začínají už ve chvíli, kdy se losují vzájemné zápasy na jarní nebo podzimní část ligy. Fotbaloví chuligáni už v té době plánují různé choreografie na zápasy, ale také bitky, které se uskutečňují po zápasech. V tomto okamžiku na výsledku fotbalového zápasu chuligánům vůbec nezáleží.

Většina fotbalových chuligánů jezdí na zápasy společně, ať už pro ně klub vypraví autobus nebo jedou společně vlakem. V těchto dopravních prostředcích začínají prvotní projevy násilí. V první řadě je to ničení vybavení autobusů, vlaků nebo nevhodné chování chuligánů k ostatním cestujícím. Jako příklad můžeme uvést zdemolování vlaku spartánskými fanoušky. Z tohoto důvodu má Policie ČR vytipované tzv. problémové zápasy, u kterých posiluje hlídky a povolává těžkooděnce. U většiny těchto zápasů, čeká policie na příjezd chuligánů buď na nádraží anebo před stadiónem, aby zamezili ohrožování ostatních fanoušků a ničení cizího majetku.

V průběhu zápasu se násilí projevuje nejčastěji nadávkami na hráče druhého týmu, rasistickými urážkami (o rasismu ve fotbale si povíme více v nadcházející kapitole), házením různých předmětů na hrací plochu, zapalováním transparentů, házením dýmovnic, verbálními konflikty ústící v agresi mezi chuligány a další násilné či nenásilné projevy fotbalového chuligánství, výjimečně i vniknutí chuligánů na plochu hřiště v průběhu zápasu.

Velkou roli v průběhu zápasu hraje také rozhodčí, který, ač nechtěně „spouští“ reakce jak diváků, fanoušků, tak i fotbalových chuligánů. Sám rozhodčí se mnohdy stává terčem útoků, ať už za nepísknutý ofsajd, udělenou červenou nebo žlutou kartu, neuznání gólů nebo přehlédnutí faulu. Za zmínku stojí incident popsán v časopisu *Revue politika* v roce 2003 (s. 8) „v sobotu 17. 5. 2003 při utkání fotbalové Gambrinus ligy mezi domácími Bohemians Praha a hostující Spartou Praha přelezl osmadvacetiletý chuligán Zdeněk Urban alias Ritchie hrazení a udeřil pomezního rozhodčího za údajně špatně odmávaný ofsajd, rozpoutal obrovskou vlnu mediálního zájmu o fenomén diváckého násilí. Policisty i Českomoravský fotbalový svaz postihla kritika za údajnou nečinnost a za to, že dovolili rozvoj tohoto fenoménu.“

Po skončení utkání se fyzické násilí mezi fotbalovými chuligány přesouvá ze stadiónů na předem domluvená místa, ve většině případů se jedná o pole nebo o pozemky, které jsou prázdné a nacházejí se v blízkosti fotbalového stadiónu. Samozřejmě nejsou výjimkou potyčky s policií před stadiónem po skončení fotbalového utkání, ničení cizího majetku a urážky at' už na hráče či fanoušky ze soupeřova týmu. Mnohdy ani nezáleží na tom, zda tým, kterému fandí, zvítězil, nebo prohrál, nejdůležitější je „*chut' se pobít*“.

1.3 Fotbalové chuligánství jako sociální problém

V předcházející kapitole jsem uvedla projevy fotbalového chuligánství, na které budu v této kapitole navazovat, a to z toho důvodu, že se jedná o projevy, které jsou považovány za sociální problém naší společnosti. Sociální projevy FCH jsou především spojeny se sociálními problémy jako je rasismus, antisemitismus, xenofobie a trestná činnost.

Sociální problém lze definovat jako „*sociální stav nebo situaci, o níž se určitá relevantní skupina lidí nebo sami zúčastnění domnívají, že vyžaduje řešení, obvykle prostředky vnějšího institucionalizovaného zásahu*“ (Maříková, 1996, s. 846). Wildmannová, (2005, s. 128) definuje sociální problém jako „*společenský stav nebo společenskou situaci, který vyrůstá z rozporů mezi existencí jedince ve společnosti a společenskými podmínkami lidské existence. Za sociální problémy považuje takové, kdy jedinci nebo skupiny lidí ne svou vlastní vinou nejsou schopni uspokojit své společensky uznané potřeby a zájmy*“.

Fotbaloví chuligáni tvoří sociální skupiny, které vyznávají určité hodnoty, jsou spojeny symboly, které prezentují např. na svém oblečení, vlajkách a šálách. Tyto symboly napomáhají pocitu ztotožnění a sounáležitosti skupiny. Tyto sociální skupiny splňují kritéria jako je např. stabilita, soudržnost, uzavřenost (Smolík, 2010, s. 155).

Sociální skupinu lze charakterizovat jako skupinu, kterou tvoří jedinci ve vzájemné interakci, kteří se navzájem znají, jsou propojeni v rámci společných cílů a sdílených norem, zaujímají různé role a pociťují vědomí „*my*“ (Nakonečný, 1999, s. 383).

Za jeden z největších sociálních problémů naší společnosti, ale i problém současného fotbalu můžeme označit **rasismus**. Rasismus můžeme charakterizovat jako „*nevědeckou teorii o existenci vyšších a nižších ras. Rasistické názory vycházejí z představy, že kulturní a psychický charakter celých populací je závislý na biologických a etnických základech, tj.*

na rasovém původu“ (Smolík, 2008, s. 279). Slovník cizích slov (Klimeš, 1998, s. 637) charakterizuje rasismus jako „*pseudovědeckou ideologii, která zneužívá biologické teorie polyfyletismu, zdůrazňuje význam rasových znaků a rozdílů a podstatu člověka spatřuje především v těchto znacích jakožto domnělém základu nadřazenosti, podřazenosti a podřízenosti určité rasy*“.

Rasismus se ve fotbale objevuje pravděpodobně od samého počátku, ale s nástupem hráčů tmavé pleti do různých světových klubů a s přibývajícím intenzitou jeho projevy se mu dostává stále větší pozornosti. Rasismus se ve fotbale projevuje především nadávkami na hráče tmavší pleti, bučením, házením banánů na fotbalové hřiště nebo vydáváním zvuků opice, když se hráč černé pleti dotkne míče, výhrůzkami či přímými fyzickými útoky na hráče odlišné barvy pleti, užíváním rasistických hesel apod. Problém u nás naštěstí nedosahuje takové intenzity jako v jiných zemích, např. v Anglii.

S projevy rasismu je úzce spjat i antisemitismus. Klimeš (1998, s. 28) v Slovníku cizích slov definuje **antisemitismus** jako „*rasovou nenávist k Židům, která je motivována nepřátelstvím vůči sionismu*.“ V českém fotbale se antisemitismus objevuje především ve formě pokřiků např. „Jude-Slavia“ či „Židovská Slávie“, chorály, slogany. Tyto pokřiky mohou diváci slyšet na zápasech Slavie Praha. Dalším týmem z české ligy, kde najdeme tyto projevy, je FC Baník Ostrava. Hráči a fanoušci tohoto klubu jsou nazýváni „Polskými židy“. S problémem antisemitismu se můžeme setkat v celé Evropě, i z toho důvodu, že některé fotbalové kluby jako např. Ajax Amsterdam, Tottenham Hotspur, jsou s židovskou komunitou spjaty historicky. Tudíž i samotní fotbaloví chuligáni se často v těchto klubech identifikují a označují za židy (Smolík, 2008, s. 98).

S antisemitismem je spjata **xenofobie**. Její idea je o rozlišení „my“ a „oni“. Slovník cizích slov (Klimeš, 1998, s. 854) definuje xenofobii jako „*odpor, nepřátelství ke všemu cizímu, strach před ním, nedůvěra k němu, nenávist k cizincům*“. Projevy xenofobie mohou být podmíněny i geografickými či historickými souvislostmi. Na fotbalových zápasech je zaměřena především na „*jiné skupiny chuligánů*“. Na tomto základě jsou skupiny posuzovány podle národnosti, politických postojů, příslušnosti k etnické skupině, ale i k fotbalovému klubu či regionu (Smolík, 2008, s. 80).

Na výše uvedené sociální problémy navazuje i **trestná činnost**, která se na fotbalových stadiónech projevuje především ve formě výtržnictví, vandalismu a ubližování na zdraví. *Z pohledu trestního práva hmotného lze charakterizovat trestnou činnost označovanou*

jako divácké násilí za takový druh trestné činnosti, kterou spáchal pachatel – divák za použití násilného nebo obdobně hrubého jednání v souvislosti s konáním určité hromadně sledované společenské či sportovní události, přičemž k takové trestné činnosti nemusí docházet přímo na místě konání sledované události (Nikl, Volevecký, 2007, s. 25). Ve Velké Británii existuje zvláštní zákon, ve kterém jsou přesně uvedeny trestné činy, které souvisejí s diváckým násilím. V České republice tento zákon chybí, a výše uvedená trestná činnost, která je spojena s fotbalovým chuligánstvím se posuzuje podle trestního zákoníku, zde se tedy nerozlišuje trestná činnost spojená s fotbalovým chuligánstvím a trestná činnost, která s fotbalovým chuligánstvím, nesouvisí.

1.4 Následky fotbalového chuligánství pro společnost

Jednou z oblastí života, která získává stále větší společenskou důležitost, je sport. Sport má tedy výrazný společenský charakter a stal se neoddelitelnou součástí společenského dění a odrazem životního způsobu. Ke sportu také patří velké množství lidí, kteří spolu komunikují, vyměňují si názory a utvářejí postoje. Při výměně názorů a utváření postojů může mnohdy docházet ke střetům a konfliktům. K takovýmto výměnám názorů dochází převážně mezi fotbalovými chuligány (Slepička, 1990, s. 5).

Fotbalové chuligánství nepříznivě ovlivňuje životy lidí, kteří se řadí mezi fotbalové chuligány, ale také jejich rodiny a v neposlední řadě také lidí, kteří si chtějí vychutnat sportovní zážitek na fotbalovém stadionu. V podstatě se dá říci, že problém fotbalového chuligánství jako jeden z druhů chuligánství má nepříznivý vliv na celou společnost.

Velký sociologický slovník (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996, str. 46) definuje společnost v nejširším slova smyslu jako „*synonymum pro lidstvo jako celek, lidský rod, pro největší společenskou skupinu, k níž jedinec může náležet*“. Je to právě společnost, která pohlíží na diváky některých sportů jako na nositele vandalismu a násilí. Sami fotbaloví chuligáni tuto skutečnost podporují, protože mnohdy překračují normy společenského chování (Slepička, 1990, s. 6).

Normy společenského chování můžeme definovat jako „*společensky závazný způsob chování příslušníků určité skupiny*“ (Hartl, 1993, s. 124). Vstup jedince do takovéto skupiny vede ke změně životního stylu a **přijetí společensky nežádoucích způsobů**

chování. Fotbaloví chuligáni poskytují prostor pro interakci a sdílení hodnot s ostatními členy ve skupině. Jedinci dává pocit ochrany před případnými odsudky ze strany společnosti. Tyto skupiny usnadňují potřebu někam patřit a mít zde slušnou pozici (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, s. 22).

Tyto způsoby chování často vedou k výtržnictví a vandalismu, přičemž při nedodržování norem společenského chování přichází trest, který může spočívat v zákazu vstupu na stadion a v těžších případech jako je např. ublížení na zdraví, může jedinec jít i do vězení. S vězením by dotyčný přišel i o zaměstnání a nezaměstnanost je další sociální problém, který zužuje naši společnost. S fotbalovým chuligánstvím jsou totiž spojeny další sociálně patologické jevy, které ji ohrožují. Patří sem například alkoholismus, drogová závislost, vandalismus či výtržnictví, kterými se ve své práci nebudu vzhledem k hlavnímu zaměření práce zabývat.

2 FOTBALOVÉ CHULIGÁNSTVÍ A MLADÝ ČLOVĚK

Tato kapitola bude zaměřena na mladé lidi, důvody a důsledky fotbalového chuligánství, které ovlivňují jejich vývoj.

2.1 Důvody, které vedou mladé lidi k fotbalovému chuligánství

Mnoho sociálních vědců, kteří se zabývají fotbalovým chuligánstvím, se snaží přijít na to, co vede lidi k takovému chování. Jednoznačná odpověď asi neexistuje, a proto jsem v této kapitole vybrala, dle mého názoru, pár nejčastějších důvodů tak, jak je popisuje odborná literatura.

Parta

Každý chceme mít někde své místo a někam patřit. Je to spíše problém mladých lidí, kteří nevycházejí s rodiči a mají problémy ve škole. Myslí si, že jim nikdo nerozumí a jediné co mají, jsou kamarádi. Takový lidé berou svoje kamarády jako svoji rodinu, se kterou se chtějí ztotožnit. Nikdo nechce vybočovat z „party“ a pokud se mí kamarádi chodí prát na stadion, *proč bych to neměl dělat já?*

Sociální normy

Obecně můžeme říci, že sociální normy můžeme charakterizovat jako soubor pravidel týkající se společenských vztahů. Pokud máme na fotbalovém stadionu předepsané nějaké normy chování, měli bychom tyto dodržovat. Pokud se tak nestane, musíme počítat s nějakými sankcemi. Mnoho fotbalových chuligánů ignoruje předepsané sociální normy dané na stadionu, protože na stadion přicházejí s cílem vyvolat konflikt či bitku.

Propagace klubu

Fotbaloví chuligáni se ztotožňují se svým klubem různými věcmi a oblečením, které nese logo fotbalového týmu, kterému fandí. Každá skupina podporuje „svůj“ tým a každá skupina chce, aby se o ní, či o jejím klubu mluvilo. Tito lidé, ale propagují svůj klub v negativním světle. Oni ale berou jako úspěch to, že se o nich ví a mluví.

Zábava

Každý si užívá zábavu po svém, někteří se chodí bavit do klubů, na koncerty a někteří se chodí prát na fotbalové stadiony, protože jim to přijde zábavné. Smolík a kol. (2004, s. 25) uvádějí, „že se do popředí dostává názor, který popisuje fotbalové chuligánství jako vzrušující zábavu, která je únikem z všednosti normálních dnů“.

Sociální role

Sociologický slovník (Jandourek, 2001, s. 207) definuje sociální role jako „*souhrn očekávaných jednání, vůči jedinci, který zastává určitou sociální pozici*“. Některé jedince také motivuje snaha dosáhnout určitého statusu v příslušné skupině prostřednictvím svého jednání a chování. Tyto sociální skupiny poskytují prostor pro ztotožnění se skupinou, sdílení hodnot s podobně „nepřizpůsobivými jedinci“ a pocit ochrany před případnými odsudky ze strany ostatních (Smolík a kol., 2004, s. 22).

Marsh a kol. (In Smolík a kol., 2004, s. 16, 17), klasifikovali sedm typů sociálních rolí mezi „*aktivními osobami v kotli*“ (kotel můžeme definovat jako prostor vyhrazený pro FCH na fotbalových stadionech), které představovaly známé typy jednání:

- iniciátor chorálů (caller) – jeho úkolem je vypracování a vymyšlení chorálů, zpěvů a pokřiků,
- útočník (aggro leader) – při konfliktu se skupinou soupeřova týmu stojí vždy v první řadě,
- šašek (nutter) - projevuje se bláznivým, potřeštěným chováním,
- chuligán (hooligan) – člen skupiny, který se řadí k určité chuligánské skupině a neplatí pro něj žádná jiná role,
- organizátor (organizer) – organizuje chorály v průběhu fotbalových utkání, většinou s megafonem,
- rváč (fighter) - vedou útoky na fanoušky ostatních týmů,
- opilec (heavy drinker) – na fotbalovém stadionu se většinou objevují pod vlivem alkoholu.

Emoce

Velký sociologický slovník (Petrušek, 1996, s. 256) definuje emoce jako „*stav organismu vyvolaný narušením rovnováhy s prostředím, který má pozitivní nebo negativní hodnotu a je pro organismus užitečný nebo škodlivý, který odráží vztah daného individua k*

působícímu vnějšímu nebo vnitřnímu podnětu“. Hartl (1993, s. 45) vysvětluje emoce jako „nejčastější pojem, který zastřešuje subjektivní zážitky libosti a nelibosti provázené fyziologickými změnami, motorickými projevy (gestikulace, mimika), stavy menší či větší pohotovosti a zaměřenosti (láska, strach, nenávisť)“.

Fotbalový zápas je zážitek vyvolávající u většiny diváků emocionální prožitky. Fotbalový divák, který chodí na fotbalové zápasy fandit svému týmu, má odlišné emoční prožitky při stejné podívané, než divák, který nikomu nefandí a je mu jedno, jak sportovní utkání dopadne. Emoční prožitky se odrážejí v divákově chování a to jak pozitivně (podpora svého týmu), tak i negativně (urážka, vandalismus), (Slepička, 2010, s. 18).

2.2 Faktory ovlivňující rozvoj osobnosti mladého člověka

Důvody, které jsme popsali v předešlé kapitole, by se dali pojmenovat vnějšími důvody vstupu do sociální skupiny FCH. Faktory, které mají vliv na vstup do této skupiny, jsou rozmanité stejně tak jako faktory, které ovlivňují rozvoj osobnosti. Dalo by se říct, že hlavním faktorem, který nás nejvíce ovlivňuje je životní prostředí člověka. Kraus (2001, s. 99) ve své knize definuje životní prostředí člověka jako „*tu část světa, s níž je člověk ve vzájemném působení, tj. působí na člověka svými podněty, ovlivňuje jeho vývoj a on na tyto podněty reaguje a přizpůsobuje se. Podstatné je tedy to, že prostředí jako jistý vymezený prostor obsahuje podněty nezbytné pro vývoj osobnosti*“.

Životní prostředí člověka můžeme rozdělit na několik typů např. podle charakteru, podle realizované činnosti a podle velikosti prostoru (makroprostředí, regionální prostředí, lokální prostředí a mikroprostředí). V této části se zaměříme na mikroprostředí (rodina, vrstevnická parta, setrvání ve skupině), protože je to bezprostřední prostor, v němž jedinec pobývá (Kraus, 2001, s. 100). Z hlediska makroprostředí se zaměříme na vliv médií.

Rodina

Dle Matouška (2011, s. 37) je „*rodina tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování*“.

Rodina jako první prostředí dítěte ovlivňuje budoucí vztah k fotbalu, protože většinu dětí přivedli k návštěvám fotbalových stadionů rodiče. Rodina by měla plnit různé funkce např. socializační a emocionální. Pokud rodina jako první sociální skupina dítěte tyto funkce neplní, mohou děti, později

mladí lidé hledat uspokojování svých potřeb v jiných skupinách, např. u fotbalových chuligánů.

Vrstevnická parta

Tato skupina má velký vliv na chování svých členů. Pokud se nějaký člen chce socializovat do určité skupiny, v našem případě do skupiny fotbalových chuligánů, musí přijmout také jejich pravidla. Pokud mladý člověk vyrůstá v nefungující rodině bez pravidel a bez zájmu rodičů, tím více je pro něj vrstevnická skupina důležitější, protože každá skupina má nastavená nějaká pravidla, která se musí dodržovat (Matoušek, 2011, s. 83). Vrstevnická parta je určitě i důvodem, proč jedinci setrvávají ve skupině fotbalových chuligánů. Vidí v ní totiž fungující rodinu, kterou doma nemají.

Setrvání ve skupině

Jedním z faktorů, který ovlivňuje rozvoj osobnosti je také setrvání ve skupině. Důvodem setrvání ve skupině fotbalových chuligánů může být uspokojování jeho potřeb. Čím větší množství potřeb svých členů skupina uspokojuje, tím silnější vztah k ní mají jednotliví členové a tím více také ovlivňují jejich život na stadionu i mimo něj. V tomto případě skupina fotbalových chuligánů nahrazuje jiné špatně fungující skupiny jako je např. rodina a tím uspokojují potřebu sociálního kontaktu a sociální odezvu a tím modifikují i vztah ke společnosti jako celku (Slepička, 2010, s. 20).

Vliv médií

Osobnost člověka ovlivňuje vliv médií ve všech směrech a ve všech jeho společenských rolích. Média se jeví jako prostředek vzdělávání, výchovy a socializace jedince (Kraus, 2001, s. 73, 75). Jako příklad vlivu médií, můžeme uvést natočení filmu „Proč?“. Film byl inspirován návratem spartánských příznivců z utkání v Bánské Bystrici, kde část fotbalových chuligánů zdemolovala rychlík, který jel do Prahy. Efekt filmu nebyl příliš „výchovný“, ale naopak zpopularizoval fotbalové chuligánství mezi dospívající mládeží (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, s. 131).

2.3 Důsledky fotbalového chuligánství pro mladého člověka

Fotbalové chuligánství lze v jeho nejextremnějších formách zařadit mezi sociálně-patologické jevy (Kraus, Poláčková, 2001, s. 276). Termín sociálně-patologické jevy,

obecně značí „*chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržíváním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškození zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím*“ (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003, s. 7).

Fotbaloví chuligáni se prezentují především deviantním chováním, které ohrožuje jejich vývoj i budoucnost. Sociologický slovník (Jandourek, 2001, s. 59) definuje deviantní chování jako „*chování odlišující se od sociální normy nebo systému norem akceptovatelných v dané společnosti velkým množstvím osob. Může se týkat chování jedince i skupin*“.

Důsledky chování fotbalových chuligánů, které mají vliv na vývoj jejich osobnosti, můžeme rozdělit do dvou částí:

Psychické důsledky

- Příslušník určité skupiny často podlehe skupinovému tlaku i tehdy, když názor skupiny je zřejmě nesprávný (Nakonečný, 1970, s. 142).
- Příslušnost k určité skupině vyžaduje plnění jejich norem, které toto prostředí po svých členech vyžaduje. To se ovšem promítá v jejich motivaci a způsobech chování. Člen skupiny se učí být agresivní, protože agresivita v dané skupině je jako žádoucí norma. Fotbaloví chuligáni tak usnadňují vývoj agresivní osobnosti, která má vliv na vývoj jedinců (Smolík, 2008, s. 45).
- Má zvýšenou potřebu zážitků, stereotyp běžného člověka jej neuspokojuje, proto může docházet ke změně hierarchie hodnot a vymizení zájmů. Veškeré dosavadní zájmy jsou postupně vytěsněny. Důležité pro něj je pouze vlastní uspokojení a vlastní názor (Fischer, Škoda, 2009, s. 32).
- Dochází ke ztrátě vůle k překonávání potíží i ke ztrátě sebeovládání (Fischer, Škoda, 2009, s. 97).

Sociální důsledky

- Jedinec, který se stýká s fotbalovými chuligány, od nich přejímá i nápodoby chování a obrací se k určitému vzoru jako např. k rodiči, ke staršímu sourozenci, v našem případě přejímá chování fotbalových chuligánů (Nakonečný, 1970, s. 142).

- Tyto následky mohou spočívat v neplnění povinností ve škole, absence v zaměstnání, v těch nejtěžších případech ve ztrátě zaměstnání či vyhazovu ze školy.
- Pokud se dotyčný jedinec stýkal i s jinými lidmi, než s fotbalovými chuligány, může jeho chování vést k narušení či zpretrhání kontaktů a ke ztrátě přátel (Smolík, 2008, s. 45).
- Problémové chování vede v rodině často k hádkám a nakonec může vést až k jejímu rozpadu.
- S fotbalovým chuligánstvím jsou spojeny další sociálně-patologické jevy, které ovlivňují budoucnost fotbalových chuligánů, patří sem např. alkoholismus, drogová závislost, kriminální chování (Smolík, 2010, s. 155).

3 ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ

V této kapitole se budu zabývat praktickými a teoretickými způsoby, kterými se řeší fotbalové chuligánství, jak v zahraničí a v České republice.

3.1 Způsoby řešení problematiky fotbalového chuligánství v zahraničí

Velká část evropských zemí se inspirovala britskými zkušenostmi v boji proti fotbalovému chuligánství a v současné době disponují speciální legislativní úpravou. Ve světě působí mnoho organizací a institucí, které se zabývají touto problematikou, na evropské úrovni se především jedná o Radu Evropy, FIFA, UEFA a Evropskou unii (Smolík, 2008, s. 188).

Rada Evropy

Byla založena roku 1949 s cílem podporovat jednotu a spolupráci v Evropě. Mezi její nejvýznamnější dokumenty patří „Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkání, zvláště při fotbalových zápasech“. Česká republika tuto úmluvu podepsala dne 28. 4. 1995. (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, s. 163 a 166). Jako poradní orgán Rady Evropy byla v roce 1994 zřízena Evropská komise proti rasismu a intoleranci (Nikl, Volvecký, 2007, s. 21).

Mezinárodní federace fotbalových asociací - FIFA

Vznikla v roce 1904 a v současnosti má přes 190 členů. Zaměřuje se především na problémy fotbalového chuligánství a rasismu ve fotbale. Spolupracuje s vládními organizacemi, regionálními i národními svazy (Smolík, 2008, s. 209).

Unie evropských fotbalových asociací - UEFA

Tato organizace byla založena roku 1954. Jejím hlavním úkolem je zlepšení situace na stadionech i mimo ně a potlačování projevů rasismu a xenofobie, rovněž upozorňuje na fair-play. Disponuje různými kontrolními a sankčními opatřeními, jako např. udělení peněžitého trestu, zákazu účasti diváků na zápasech, apod. (Smolík, 2008, s. 208).

Evropská unie

Opatření Evropské unie navazují především na Evropskou úmluvu k diváckému násilí a nevhodnému chování a to z toho důvodu, že všechny členské státy EU jsou současně i

členskými státy Rady Evropy. Činnost EU pro boj s fotbalovým chuligánstvím vychází především z tzv. třetího pilíře, tj. v rámci mezivládní politiky v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004, s. 166).

3.2 Praktické způsoby řešení fotbalového chuligánství v zahraničí

Jak už bylo řečeno výše, většina fotbalových zemí v boji proti fotbalovému chuligánství vychází z Evropské úmluvy k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkání, zvláště při fotbalových zápasech. Každá země bojuje proti fotbalovému chuligánství po svém. Za zmínku stojí řada projektů, díky kterým se podařilo alespoň částečně utlumit násilí na stadionech. Zde si uvedeme některé projekty a opatření, které mne zaujaly a které převzali i ostatní země.

Výcvik pořadatelské služby

Anglie má pravděpodobně nejpropracovanější zákony, co se týká boje s fotbalovým chuligánstvím. Mezi klíčová opatření patří propracovaný a obsáhlý výcvik pořadatelské služby. Dále mezi britskou policií najdeme specialisty, kteří se přímo zabývají diváckým násilím a chuligánskými skupinami (Ježek, 2009, s. 36).

Registr chuligánů / zákaz vstupu na stadion

Chuligán, který je veden v registru chuligánů, nebude vpuštěn na sportovní stadion během fotbalového zápasu. V Anglii působí jako jedna z nejúčinnějších prevencí. V Německu se musejí chuligáni v době zápasu hlásit na policejní stanici.

Fan-projekty

Roku 1981 vznikl v Německu první projekt, který byl zaměřený na práci s fotbalovými chuligány. V Německu dnes existuje 31 projektů sociální práce s fotbalovými fanoušky. Další země jako je např. Belgie, Švédsko i ČR se inspirovali tímto projektem.

Fan-ambasády

Slouží především jako poradní a informační služba pro fotbalové fanoušky, kteří jezdí na fotbal do zahraničí (např. Mistrovství světa nebo Mistrovství Evropy). Poskytují přesné informace a propagují „dobré jméno“ mezi skupinami fanoušků, a to u nich může pomoci

snižovat pocity nebezpečí, to významně přispívá ke snižování napětí a minimalizaci násilí (Smolík, 2006, s. 221).

3.3 Způsoby řešení problematiky fotbalového chuligánství v České republice

V České republice existuje několik institucí, které se zabývají řešením problematiky FCH. Každý rok vláda a kluby investují nemalé peníze do zabezpečení fotbalových stadionů a do boje proti fotbalovému chuligánství. V této kapitole si přiblížíme činnosti jednotlivých organizací v České republice, které bojují s fotbalovým chuligánstvím.

Ministerstvo vnitra České republiky

V rámci struktury Ministerstva vnitra se fotbalovým chuligánstvím zabývá řada složek. Jsou to především odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality (Smolík, 2008, s. 164). Ministerstvo vnitra se různými projekty a opatřeními snaží eliminovat tento sociální problém. Jedním z projektů MV ČR bylo v roce 2008 vypracování manuálu pro fotbalové kluby pod názvem „*Bezpečí na sportovních utkáních*“. Manuál obsahuje povinnosti pořadatelské služby, různá doporučení, bezpečnostní standardy a preventivní aktivity pro eliminování FCH.

Ohledně diváckého násilí MV ČR podalo návrh opatření k řešení problematiky diváckého násilí, když přijalo Usnesení Vlády ČR č. 912 dne 23. července 2008. Vláda ČR se usnesla na tom, že je potřeba většího zaměření se na problematiku FCH a efektivnější řešení problému FCH Ministerstvem vnitra ve spolupráci s obcemi s rozšířenou působností.

V návaznosti na to, byla sepsána dohoda mezi Policejním prezidiem České republiky a Českomoravským fotbalovým svazem (dnes Fotbalová asociace České republiky). Tato dohoda upravuje situaci v oblasti odpovědnosti za pořádek a bezpečnosti při fotbalových utkáních. Dohoda se v roce 2010 implementovala i do trestního zákona.

V § 76 a § 77 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2010, jsou uloženy tresty za spáchání trestného činu v souvislosti s návštěvou fotbalového utkání jako je zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, uložení povinnosti hlásit se v době konání sportovní akce u Policie ČR, případně nařízení spolupráce s probačním úředníkem.

Policie České republiky

Z policie ČR přešla plná odpovědnost za pořádek v prostorách fotbalového stadionu na jednotlivé kluby, ale i tak je policie přítomna na všech fotbalových utkání. Jejím úkolem je např. odhalování trestných činů a zajišťování pachatelů, zajišťovat ochranu veřejného pořádku i bezpečnost osob. Policie ČR zasahuje, pokud pořadatelská služba nezvládne situaci a dojde přitom k ohrožení bezpečnosti osob nebo majetku (Smolík, 2008, s. 171).

Problematikou fotbalového chuligánství se v rámci Policie ČR zabývá hned několik skupin jako např. Speciální pořádková jednotka, Antikonfliktní tým a Služba kriminální policie a vyšetřování (Jeřábek, 2009, s. 48). Pravomoci Policie ČR jsou upraveny v zákoně č. 273/2008 o Policii ČR.

Pořadatelské služba

Jejich povinností je udržovat pořádek na stadionech, kontrolovat vstupenky, diváky a během fotbalových utkání poskytovat plnou spolupráci Policii ČR. Pokud pořadatelská služba selže, nastupuje Policie ČR. Pro pořadatelskou službu byl vydán Ministerstvem vnitra Manuál pro fotbalové kluby, o kterém jsem hovořila výše.

Fotbalová asociace České republiky (dříve ČMFS)

Byla založena dne 19. 1. 1901 pod názvem Český svaz fotbalový, poté Českomoravský fotbalový svaz a od roku 2011 byla přejmenována na Fotbalovou asociaci České republiky. Je členským svazem organizací FIFA a UEFA a orgán, který organizuje fotbal v Česku. Dne 11. 2. 2013 uzavřela Fotbalová asociace České republiky s Policií ČR obnovenou Dohodu o spolupráci k zajišťování bezpečnosti a pořádku při fotbalových utkání (viz. výše). Tato asociace může udělovat v souladu s Disciplinárním řádem fotbalovým klubům různé tresty a pokuty.

3.4 Praktické způsoby řešení fotbalového chuligánství v České republice

Praktické řešení problematiky je v České republice stále na začátku svého vývoje. Spíše než prakticky se problematika FCH řeší restriktivně, zejména legislativou - různými zákony, vyhláškami. Dle mého názoru restrikce nemá takový efekt, jako praktická prevence.

Fanprojekty

Úkolem Fanprojektu je preventivně působit proti vzniku násilných akcí spojených s fotbalovými zápasy. Ze začátku sloužil především k potřebné komunikaci mezi policií, fotbalovými chuligány a pořadateli. V průběhu let se jeho cíle rozšířili a přizpůsobili společnosti, např. má za úkol vést hooligans k řešení konfliktů jež v rámci sebeovládání nevyužívají násilí, odbourávat rasismus, atd. Hlavní metodou sociální práce s fotbalovými hooligans v rámci Fanprojektu je streetwork, sociální práce na ulici. Sociální pracovník monitoruje situaci u fotbalových chuligánů, kdy a kde se schází, jak tráví volný čas, atd.

Na základě těchto informací připravuje vhodnou nabídku aktivit a služeb, kterými může mladé fanoušky oslovit. Výhodou těchto projektů je i to, že se nezaměřují pouze na fotbalové chuligánství, ale zajímají se i o osobní životy jednotlivců a zvládání tíživých životních situací (Šveřepa, 2002). Fanprojekty v České republice nejsou moc rozšířené oproti jiným fotbalovým zemím. Za zmínku stojí Fanprojekt v Liberci, který se ovšem potýká s finančními problémy.

Integrace a odstranění plotů v kotlech¹

Šveřepa (2002) ve své zprávě Hooligans a sociální prevence uvádí, že prvním krokem k vymícení fotbalového násilí ze stadionu je integrace hooligans do divácké komunity a odstranění bariér a plotů v kotlech. Domnívá se, že uzavřením fotbalových chuligánů do samostatných sektorů, oddělenými ploty a policií, jim byl vymezen a dán prostor, kde mohou páchat násilí

Resocializační programy

Tato forma sociální práce se zaměřuje na pachatele fotbalového násilí a jejím cílem je zamezit recidivě a minimalizovat negativní dopady kriminalizace mladistvých (Šveřepa, 2002).

¹Kotel je slangový výraz, kterým se označuje místo, které je na stadionu vyhrazeno pro fotbalové chuligány.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEVY FOTBALOVÉHO CHULIGÁNSTVÍ

Problematiku fotbalového chuligánství jsem vymezila v teoretické části mé bakalářské práce, zejména dle odborníků na danou oblast fenoménu fotbalového chuligánství, například podle Josefa Smolíka, který se aktuálně danou problematikou v České republice zabývá nejvíce. Ve výzkumu jsem čerpala metodologické poznatky z publikací jako například *Základy kvalitativního výzkumu* (Strauss, Corbinová), *Kvalitativní výzkum* (Hendl) nebo *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (Švaříček, Šed'ová).

Nastudovala jsem také výzkumy v dané problematice. March a kol. (1978) se při analýzách pozorování fotbalových příznivců zaměřili na význam skupinové identity a sociálních rolí ve fanouškovských sektorech na stadionech a klasifikovali u nich sedm typů sociálních rolí (více v kapitole 2.1 teoretické části práce). Zajímaly mě mnohé věci ohledně problematiky, no a nakonec jsem se zaměřila na jeden výzkumný problém a stanovila si hlavní výzkumný cíl.

4.1 Hlavní výzkumný cíl, hlavní výzkumná otázka a strategie výzkumu

Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, analyzovat a popsat projevy fotbalového chuligánství v průběhu třech fotbalových utkání na fotbalovém stadionu v České republice, a to z pohledu vlivu na mladého fotbalového diváka vzhledem k rozvoji jeho osobnosti.

Hlavní výzkumná otázka *Jaké jsou projevy fotbalového chuligánství v průběhu tří fotbalových utkání na fotbalovém stadionu v České republice z pohledu vlivu na mladého fotbalového diváka vzhledem k rozvoji jeho osobnosti?*

Zvolila jsem **kvalitativní strategii výzkumu**. Kvalitativní výzkum byl pro splnění mého zadání nejvhodnější, protože jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2007, s. 17) „*kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu*“. Rozpoznat konkrétní terén fotbalového stadionu a zkoumat fotbalové chuligánství přímo mezi aktéry bylo pro mě velice přitažlivou výzvou.

Hendl (2008, s. 48) přirovnává práci kvalitativního výzkumníka k činnosti detektiva, protože výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k vysvětlení výzkumných otázek.

4.2 Volba výzkumného souboru

Zvolila jsem tři fotbalová utkání, FC Zbrojovky Brno - AC Sparta Praha dne 18. 10. 2014, FC Zbrojovky Brno - 1. FC Slovácko dne 1. 11. 2014 a FC Zbrojovky Brno - FC Baník Ostrava dne 6. 3. 2015. Jednotlivá konkrétní utkání byla vybrána z toho důvodu, že fotbaloví chuligáni hostujících týmů jsou vyhlášeni svým násilným chováním. Očekávala jsem, že na těchto utkáních se fotbaloví chuligáni projeví. Volba fotbalových utkání Zbrojovky Brno na domácím hřišti, vycházela mimo jiné i z faktu, že pocházím z Brna, můj otec v minulosti hrál za Zbrojovku Brno. Zvolila jsem tedy celkem čtyři fotbalové kluby, které jsou nejznámější pro projevy fotbalového chuligánství na svých utkáních. Já sama jsem se od dětství aktivně věnovala fotbalu.

4.2.1 Portfolia fotbalových klubů pro zvolené fotbalové utkání

FC Zbrojovka Brno

Domácí klub - fotbalový klub FC Zbrojovka Brno patří mezi nejúspěšnější české (československé) kluby. Největší slávu zažil brněnský celek ještě před rozdělením Československa, kdy získal ligový titul. Tým FC Zbrojovky Brno se každý rok pyšnil účastí v nejvyšší soutěži. Avšak v roce 2011 sestoupil do nižší soutěže, ale již o rok později se opět proboujel do nejvyšší soutěže. Brněnský fotbalový klub hrával dlouhou řadu let minulého století na stadionu Za Lužánkami. V 60. – 70. letech se stadion stal dokonce největším v republice. Vešlo se na něj přes 50 000 diváků. V průběhu let se bohužel přestalo do tohoto stadionu investovat a je z něj téměř zřícenina. O záchranu tohoto stadionu usilují všichni fanoušci brněnské Zbrojovky a významný hráč tohoto týmu – Petr Švancara. V roce 2001 se tak Zbrojovka stěhovala na městský stadion Srbská. Tento fotbalový stadion byl otevřen v roce 1926. V roce 2001 byl zrekonstruován a začal být využíván prvoligovým fotbalovým klubem FC Zbrojovka Brno s celkovou kapacitou 12.550 diváků (z toho 10.785 míst k sezení). Průměrný počet diváků v sezóně 2014/2015 byl 4.323 diváků a nejvyšší návštěvnost v této sezóně zaznamenalo utkání Zbrojovky Brno

a Sparty Praha, kde počet diváků byl 8.262. Během dlouhé historie klubu prošlo tímto týmem mnoho úspěšných fotbalistů např. Karel Kroupa (zdroj: www.fczbrno.cz).

Hostující fotbalové kluby

AC Sparta Praha

Tento fotbalový klub byl založen roku 1893. Tento klub je považován za nejvýznamnější a na sportovním poli se stal nejúspěšnějším klubem českého fotbalu. V novodobé historii České republiky patří Spartě jednoznačné prvenství v umístění v domácí ligoové soutěži (12 titulů mistra České republiky a již 36. titul mistra české nebo československé ligy), pravidelně také reprezentuje český fotbal v mezinárodních soutěžích, ve kterých také dosáhla řady úspěchů. AC Sparta Praha používá pro své domácí zápasy stadion na Letné. Celková kapacita tohoto stadionu je 19.784 diváků. Mezi nejvýznamnější hráče novodobé historie se řadí Pavel Nedvěd, Tomáš Rosický a Karel Poborský (zdroj: www.sparta.cz).

FC Baník Ostrava

Tento fotbalový klub byl založen roku 1922. Ze začátku neměl ani vlastní stadion, proto všechny fotbalové zápasy odehrál na půdě soupeře. Do první ligy se klub probojoval až v letech 1937/1938. Mezitím se jeho fotbalisté i fanoušci dočkali nového stadionu. Roku 1934 byl otevřen stadion na Staré Střelnici. Roku 1959 byl otevřen stadion na Bazalech, který tento tým doposud využívá jako tréninkové centrum. Od sezóny 2015/2016 hrají „baníkovci“ ligoovou soutěž na moderním zrekonstruovaném stadionu v Ostravě - Vítkovicích, s kapacitou 15.123 diváků. Mezi nejvýznamnější hráče tohoto klubu řadíme Pavla Srníčka, Marka Jankulovského a Milana Baroše (zdroj: www.fcb.cz).

1. FC Slovácko

Tento klub vznikl 1. července 2000 jako 1. FC Synot sloučením odvěkých rivalů z Uherského Hradiště 1. FC Synot ze Starého Města a FC Synot Slovácká Slavia Uherské Hradiště. Hned první sezónu po postupu do první ligy nový klub 1. FC Synot vybojoval místo v Intertoto Cupu, v němž došel do 2. kola. Synot měl ambice bojovat o nejvyšší příčky v lize. V říjnu roku 2003 byl otevřen nový stadion v Uherském Hradišti s kapacitou 8.121 míst. V sezóně 2003/04 se klub přejmenoval na 1. FC Slovácko. V sezóně 2006/07 sestoupil z 1. Gambrinus ligy a v roce 2009 se vrátil mezi českou fotbalovou elitu. Mezi

nejvýznamnější hráče patří Jiří Kowalík, Lubomír Vlk a Michal Kadlec (zdroj: www.fcslovacko.cz).

4.3 Metoda sběru a metoda analýzy dat

Jako metodu sběru dat jsem si zvolila přímé i nepřímé **pozorování** zvolených fotbalových utkání. Švaříček a Šed'ová (2007, s. 145) k tomuto uvádějí, že „*přímé pozorování znamená, že se badatel účastní zkoumaného jevu v čase jeho průběhu, zatímco při nepřímém pozorování se neocítáme přímo ve zkoumaném terénu, ale sledujeme pouze záznam proběhlé činnosti, který byl pořízen za účelem výzkumu*“.

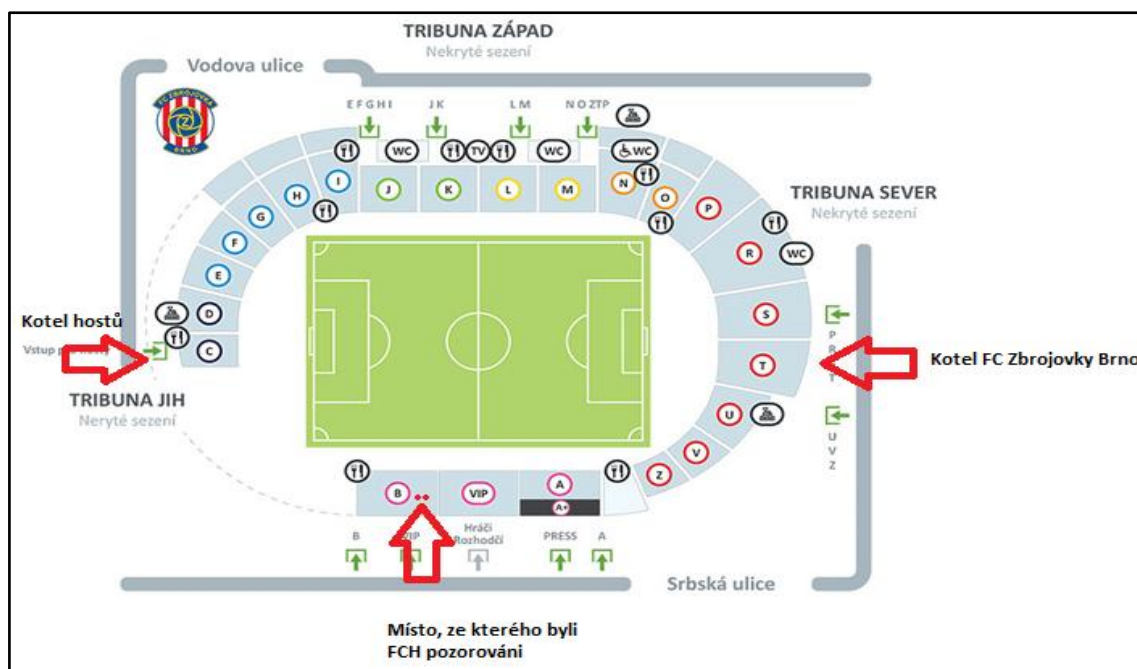
Já jsem fotbalové utkání přímo pozorovala, zatím co můj pomocník (můj otec) tyto fotbalové utkání nahrával na videokameru. Při přímém pozorování jsem si dělala terénní poznámky (ukázka terénních poznámek tvoří přílohu P1). Při nepřímém jsem pozorovala nahrávky v klidu v domácím prostředí a přepisovala je do textové podoby (ukázka přepisu tvoří přílohu číslo P2).

Záznamy fotbalových utkání pochází z fotbalové sezóny 2014/2015. Všechna fotbalová utkání jsem absolvovala se svým otcem, který mi se záznamy přímého i nepřímého pozorování technicky pomáhal. Na sezónu 2014 - 2015 jsme měli zakoupené permanentky, takže jsme společně navštěvovali všechna utkání fotbalového klubu Zbrojovky Brno. Záznamů z pozorování je celkem 20, z toho tři videozáznamy přepsané do textové podoby a tři rukou psané záznamy terénních poznámek.

Všechna pozorování fotbalových utkání probíhalo fyzicky z jednoho místa: v sektoru B, řada 5, místa číslo 22 a 23. Z těchto míst je dobře pozorován sektor, tzv. kotel, kde se většinou fotbaloví chuligáni nacházejí. Kotel je mechanicky oddělen od dalších sektorů ploty a střeží ho příslušníci bezpečnostních složek.

K analýze dat jsem zvolila metodu **kvalitativní analýzy**. Záznamy pozorování fotbalových utkání jsem analyzovala formou otevřeného kódování. Strauss s Corbinovou (1999, s. 43) otevřené kódování charakterizují v rámci zakotvené teorie, jako „*část analýzy, která se zabývá označováním, a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů*“.

Obrázek 1: Místo pozorování, ze kterého byli fotbaloví chuligáni pozorováni

Zdroj: www.fczbrno.cz

4.4 Postup při sběru a analýze dat

Na fotbalová utkání chodím již od dětství a za tu dobu jsem jich měla možnost navštívit několik desítek. Většinou se jednalo o zápasy Synot ligy (dříve Gambrinus ligy) a v menší míře se jednalo o fotbalové zápasy v cizině. Pro svůj výzkum jsem zvolila domácí soutěže, tedy Synot ligu v sezóně 2014/2015, kde jsem navštívila všechna utkání domácího týmu Zbrojovky Brno. Tato fotbalová utkání jsem absolvovala se svým otcem. Na sezónu 2014 - 2015 jsme měli zakoupené permanentky, takže jsme společně navštěvovali všechna utkání Zbrojovky Brno.

Pro můj výzkum jsem zvolila tři nejzajímavější fotbalová utkání z pohledu projevů fotbalového chuligánství. Během pozorování jednotlivých fotbalových utkání byly pořízeny videozáznamy, na nichž je zachyceno násilné chování jak domácích, tak i hostujících fotbalových chuligánů a zasahujících bezpečnostních složek. Při zúčastněném pozorování jsem si také dělala terénní poznámky.

Terénní poznámky a přepisy videozáznamů v textové podobě jsem analyzovala otevřeným kódováním tak, že jsem jednotlivé fotbalové utkání označila kódy Z1, Z2 a Z3. V textu jsem vyznačovala určité indikátory, popisovala je novými pojmy, které jsem dále třídila,

přeskupovala a pojmenovávala abstraktnějšími pojmy a nakonec jsem určila pět hlavních kategorií:

- projevy fotbalových chuligánů (výtržnictví, vandalismus),
- zabezpečení (na stadionu i mimo něj),
- reakce fotbalových chuligánů (např. reakce na gól, na žlutou kartu),
- sociální problémy (např. rasismu nalezneme v pokřicích),
- sociální role jako jsou caller, aggro leader, nutter, hooligan, fighter, heavydrinker, organizer (více v kapitole 2.1).

4.5 Interpretace výsledků výzkumu

Kategorie jsem popsala ze sociálně-pedagogického hlediska pomocí techniky vyložení karet. Každou kategorii jsem popisovala ve všech třech fotbalových utkáních. Vyložení karet je dle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 226) „*tou nejjednodušší nástavbou k otevřenému kódování, jakou si lze představit. Jde zkrátka o to, že výzkumník vezme kategorizovaný seznam kódů, kategorie vzniklé skrze otevřené kódování uspořádá do nějakého obrazce či linky a na základě tohoto uspořádání sestaví text tak, že je vlastně převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií*“. Švaříček a Šed'ová (2007, s. 227) k této technice dále uvádějí, že „*na rovině tvorby textu určeného k publikování vede technika vyložení karet k tomu, že se názvy jednotlivých kategorií stávají názvy jednotlivých kapitol*“.

4.5.1 Projevy chování fotbalových chuligánů

ZI² FC Zbrojovka Brno – AC Sparta Praha, 18. 10. 2014

Co se týče projevů, v tomto fotbalovém zápase byli více slyšet fanoušci AC Sparty Praha, kterých se v „kotli“ sešlo přibližně 300 fanoušků/fotbalových chuligánů, „kotel“ FC Zbrojovky Brno čítal větší počet osob. Již na začátku hry spustily oba „kotle“ svoje choreo [ZI/16]. V podstatě celý zápas provázelo **skandování** obou týmů. Z „kotle“ FC Zbrojovky Brno jsme nemohli přeslechnout „*Zbrojovka do toho*“ [ZI/9] a z „kotle“ AC Sparty Praha

² Označení ZI znamená: Z = fotbalové utkání nebo fotbalový zápas, I = pořadové číslo utkání

„Sparta do toho“ [Z1/14]. Zhruba ve 35. minutě zapalují fotbalový chuligáni na obou stranách světlice [ZI/37]. Podobně jako skandování, celý zápas provázeli **nadávky**, pískot a bučení [ZI/23]. Ze spartánského kotle jsme nemohli přeslechnout antisemitské urážky směřující proti týmu Baníku Ostrava „Jude Baniček“ [Z1/12]. Naproti tomu z kotle FC Zbrojovky Brno se nedaly přeslechnout urážky směřující proti soupeřovému týmu „Pražské kurvy“ [Z1/41].

Obrázek 2: Ukázka choreografie brněnské Zbrojovky 1

Zdroj: Denisa Dvořáková (2014)

Obrázek 3: Ukázka choreografie brněnské Zbrojovky 2

Zdroj: Denisa Dvořáková (2014)

ZII) FC Zbrojovka Brno – 1. FC Slovácko, 1. 11. 2014

Fotbalovému utkání na domácí straně nepřihlíželo mnoho diváků, naopak „kotel“ hostujících byl skoro plný. Modro-bílé vlajky a transparenty zdobily „kotel“ 1. FC Slovácka. Již na začátek si hosté připravili choreografii [ZII/6]. Na začátku utkání jsme nemohli přeslechnout hymnu 1. FC Slovácka „*Touha*“ [ZII/4] a povzbuzování domácích fanoušků i fotbalových chuligánů „*Jedeme Brno, jedeme*“ [ZII/6]. Z „kotle“ 1. FC Slovácka také nemůžeme přeslechnout **pokřik** „*Jak si krásná Moravo*“ [ZII/8]. Přibližně ve 4. minutě hry jsme mohli zaslechnout prvky rasismu, kdy se domácí hráč černé pleti dotkl míče a fotbaloví chuligáni z hostujícího „kotle“ začali vydávat zvuky jako opice [ZII/11]. Asi v 73. minutě dávají hosté gól, fotbaloví chuligáni z hostujícího „kotle“ na tento gól reagují zapálením světlic [ZII/24]. Fotbalový stadión neustále provázejí nějaké nadávky, **pískot**, nejen na soupeřící týmy, ale i na rozhodčího [ZII/16].

Obrázek 4: Ukázka choreografie FCH 1. FC Slovácka

Zdroj: Denisa Dvořáková (2014)

ZIII) FC Zbrojovka Brno – FC Baník Ostrava, 6. 3. 2015

Brněnští FCH si připravili v „kotli“ transparent s nápisem „*vzhůru na chachary*“ [ZIII/2], naopak z „kotle“ FC Baníku Ostrava můžeme slyšet zpěv hymny „*Baničku my jsme s tebou*“ [ZIII/4] a poté „*Šafaříčku táhni z Baníku*“ [ZIII/5]. Pod transparentem v brněnském „kotli“ jsme si mohli všimnout hořící pyrotechniky [ZIII/10]. V „kotli“ Baníku Ostrava mezitím fotbaloví chuligáni zapalují transparent [ZIII/13] a zapálené je hází dolů k plotu [ZIII/14]. Fotbaloví chuligáni Baníku Ostrava ignorují prosby pořadatelů a dále házejí **světlice** na hrací plochu a skandují u toho „*Mira Pelta nemá č*ráka*“ [ZIII/23]. Z kotle

brněnských fotbalových chuligánů slyšíme nadávky „smrt Spartánům“ [ZIII/28] a antisemitské urážky „Jude Baníček“ [ZIII/29]. V druhé polovině jsme mohli vidět několik faulů, na které fotbaloví chuligáni reagovali pískáním a **nadávkami** [ZIII/33]. U domácích fotbalových chuligánů můžeme vidět několik zapálených světlic [ZIII/38]. Na straně FC Baníku Ostrava nelze přeslechnout pokřik „chuligáni vždycky s Vámi“ [ZIII/40].

Obrázek 5: Ukázka choreografie FCH Baníku Ostrava

Zdroj: Denisa Dvořáková (2015)

Z pozorování výše uvedených zápasů, můžete tedy říci, že fotbaloví chuligáni se na stadionu nejčastěji projevují podporou svého týmu, nadávkami, pískotem a bučením. Tyto projevy jsou ve většině případů slyšet po celý zápas, ať už ve formě povzbuzování nebo pískotu. Ve všech třech utkáních měli fotbaloví chuligáni nachystané nějaké transparenty a choreografii, které v průběhu zápasu předvedli. Zapálení světlic a různé pyrotechniky také nebylo výjimkou.

4.5.2 Zabezpečení fotbalových utkání

ZI) FC Zbrojovka Brno – AC Sparta Praha, 18. 10. 2014

Tento zápas můžeme označit jako „rizikový“, neboť **zvýšená bezpečnostní opatření** provázela tento zápas již několik hodin před jeho začátkem. V okolí brněnského vlakového nádraží se to hemžilo policisty, kteří čekali na příjezd spartánských fanoušků, aby je doprovodili na stadion. Policie spartánské fanoušky hlídala v prostředním vagónu tramvaje, kde jsem spolu se spartánskými fotbalovými chuligány, jela. V průběhu jízdy se

nedopouštěli žádného výtržnictví, v šalině pouze sprostě nadávali na fanoušky Zbrojovky Brno. Fanoušky Zbrojovky Brno policie odváděla do zadní části šaliny. Po výstupu ze šaliny **policisté odvedli** fotbalové chuligány k jejich „kotlům“, samozřejmě každou skupinu na jinou stranu. Po cestě na stadion jsem potkala asi čtyři policejní auta, která kontrolovala pořádek kolem stadionu. Před stadionem i na stadionu hlídkovalo mnoho policistů. Na stadionu pomáhala Policii ČR i pořadatelská služba, přítomni byli i hasiči. I přes **pořadatelskou službu** a jejich kontrolu, fotbaloví chuligáni v obou „kotlech“ propašovali na stadion světlice, které v průběhu utkání zapalovali. Světlice v průběhu utkání likvidovala pořadatelská služba. Po skončení utkání policisté vypustili nejdříve „kotel“ Zbrojovky Brno a po 10-ti minutách vypustili i „kotel“ se spartánskými fanoušky, samozřejmě se skupiny rozcházeli za účasti Policie ČR. Ještě několik hodin po utkání ulicemi Brna projížděla policejní auta. Dle dostupných zdrojů po tomto utkání však k žádnému většímu incidentu nedošlo.

ZII) FC Zbrojovka Brno – 1. FC Slovácko, 1. 11. 2014

Při tomto utkání jsem žádná zvláštní bezpečnostní opatření nevyozorovala. Na stadionu byli přítomni hasiči i pořadatelská služba. Před stadionem jsme mohli zahlédnout dvě policejní auta. Fotbaloví chuligáni hostujícího i domácího „kotle“ pronesli opětovně přes pořadatelskou službu několik **světlic**, které následně zapálili. Tento zápas není označen jako „rizikový“.

ZIII) FC Zbrojovka Brno – FC Baník Ostrava, 6. 3. 2015

Tento zápas opět můžeme označit jako „rizikový“. Policisté i **těžkooděnci** byli v Brně na Hlavním nádraží připraveni již několik hodin před zápasem. Stejně jako v zápase označeném ZI), policisté doprovázeli větší skupiny fanoušků a chuligánů od nádraží až ke stadionu, kolem kterého jezdilo mnoho **policejních aut**. Před stadionem byli nachystáni k zásahu i těžkooděnci. Na stadionu byla přítomna pořadatelská služba, těžkooděnci i hasiči. Fotbalovým chuligánům z obou „kotlů“ se opětovně podařilo pronést pár světlic, které následně zapálili. Pořadatelská služba likviduje světlice vhozením do kbelíku s vodou. Hasiči museli zasahovat, když příznivci FC Baníku Ostrava **zapálili** papírové transparenty. Po konci utkání policisté hlídají v ulicích a fotbalové chuligány i fanoušky z „kotle“ pouštějí po sobě, každý na jinou stranu v doprovodu policie.

Po rozboru uvedených utkání, jsme u dvou ze tří zápasů mohli vidět zvýšená bezpečnostní opatření, protože se jednalo o tzv. riziková utkání. V těchto zápasech jsme si nemohli

nevšimnout hlídkujících policistů a těžkooděnců, kteří se nacházeli jak v okolí fotbalového stadionu, tak i uvnitř fotbalového stadionu. Ve všech případech byla na stadionu přítomna pořadatelská služba, přes kterou vždy chuligáni pronesli nějakou pyrotechniku. Na stadionu byli vždy přítomni i hasiči.

4.5.3 Reakce fotbalových chuligánů

ZI) FC Zbrojovka Brno – AC Sparta Praha, 18. 10. 2014

Fotbaloví chuligáni Zbrojovky Brno reagují na utkání již při samotném úvodu hry, kde povzbuzují své hráče „Zbrojovka do toho“ [ZI/2]. Po první minutě byl špatně odpískán aut proti domácím [ZI/4], fotbaloví chuligáni dávají najevo nesouhlas s verdiktem rozhodčího pískáním a nadávkami na rozhodčího [ZI/7]. Na první gól, který padl asi ve 13. minutě do sítě Zbrojovky Brno, reagují fanoušci i fotbaloví chuligáni domácích pískotem a nadávkami [ZI/23]. Hosté vstřelený gól [ZI/21] oslavují **vytažením šál**, se kterými točí nad hlavami [ZI/25,26]. Ve 25. minutě dostává domácí hráč žlutou kartu [ZI/27]. Oba kotle pískají [ZI/29] a fotbaloví chuligáni brněnské Zbrojovky nadávají na rozhodčího [ZI/30]. Ve druhé půlce uděluje rozhodčí domácímu hráči **červenou kartu** [ZI/43] a nařizuje pokutový kop pro hostující celek. Hosté následně proměňují pokutový kop [ZI/44]. Z tribun a „kotle“ hostů se ozývá pískot [ZI/45] a pokřik „ještě jeden“ [ZI/46]. V 72. minutě dává domácí hráč gól [ZI/50]. Brněnští fotbaloví chuligáni se v kotli chytají za ramena, poskakují [ZI/52] a skandují přitom „Zbrojovka do toho“ [ZI/53].

ZII) FC Zbrojovka Brno – 1. FC Slovácko, 1. 11. 2014

Hosté podporují své hráče před začátkem utkání zpěvem jejich hymny „Touha“ [ZII/4], na druhé straně domácí podporují své hráče pokřikem [ZII/5] „Jedeme Brno, jedeme“ [ZII/6]. Poté z „kotle“ hostů nelze přeslechnout zpěv písně „Jak si krásná Moravo“ [ZII/8]. Ve 30. minutě byla hostujícímu hráči udělena **žlutá karta** [ZII/15], fotbaloví chuligáni na to reagují nadávkami na rozhodčího a pískotem [ZII/16]. Hostující hráč ve 38. minutě kope rohový kop, z kotle Zbrojovky Brno se ozývá pískot a nadávky [ZII/18]. Po přestávce dostává hostující hráč žlutou kartu [ZII/19], z kotle hostů se ozývá pískot a nadávky [ZII/20]. V 73. minutě dávají hosté **gól** [ZII/22], fotbaloví chuligáni v kotli reagují zvednutím šál a točením s nimi nad hlavami [ZII/23], v „kotli“ jsme také mohli vidět 2 zapálené světlice [ZII/24].

ZIII) FC Zbrojovka Brno – FC Baník Ostrava, 6. 3. 2015

Fotbaloví chuligáni reagují na začátek zápasu povzbuzováním svého týmu, především jsou slyšet hosté, kteří zpívají „*Baničku my jsme s tebou*“ [ZIII/4]. V první polovině hry jsme mohli vidět několik **faulů**, na které vždy fotbaloví chuligáni obou týmů reagovali pískáním a nadávkami [ZIII/33]. V 72. minutě dostává hostující hráč žlutou kartu, fotbaloví chuligáni hostujících pískají a nadávají [ZIII/46]. V 75. minutě kopou hosté roh, domácí fotbaloví chuligáni na to reagují pískáním [ZIII/48]. V 80. minutě dochází na straně hostů ke střídání, ze stadionu se ozývá **pískot** [ZIII/50].

Fotbaloví chuligáni obou „*kotlů*“ začínají své reakce vždy při začátku zápasu, kdy nejčastěji povzbuzují týmy, kterým fandí. V jednom utkání gól nepadl, ale z ostatních utkání jsem vypožorovala, že fotbaloví chuligáni reagují na gól zvednutím šál nad hlavu a následným točením. To je samozřejmě doprovázeno pokřiky a pískotem fotbalových chuligánů, kteří dostali gól. Reakce fotbalových chuligánů na udělení karty, ať už žluté nebo červené, jsou pískot, nadávky, ale i bučení. Obdobné reakce provázejí i pískot rozhodčího, písknutí faulu či nařízení ať už rohového kopu, penalty či přímého kopu.

4.5.4 Sociální problémy s fotbalovými chuligány

ZI) FC Zbrojovka Brno – AC Sparta Praha, 18. 10. 2014

V tomto utkání se již v 11. minutě začali ozývat **antisemitské urážky** [ZI/11], které směřovali proti týmu FC Baníku Ostrava „*Jude Baniček*“ [ZI/12]. Tyto urážky jsme mohli slyšet ještě několikrát během zápasu, i když tým Baníku Ostrava v tomto utkání nehrál. Z dostupných informací jsem se dále dozvěděla, že fotbaloví chuligáni v „*kotli*“ AC Sparty Praha poničili vybavení toalet, takže se zde objevil i **vandalismus**. Prvky vandalismu jsme mohli zahlédnout i ve formě zapálených světlic v průběhu utkání [ZI/37].

ZII) FC Zbrojovka Brno – 1. FC Slovácko, 1. 11. 2014

Ve 4. minutě se domácí hráč černé pleti dotkl míče [ZII/9], fotbaloví chuligáni z kotle 1. FC Slovácka začali vydávat zvuky jako opice [ZII/11]. Tyto prvky **rasismu** jsme mohli slyšet ještě ke konci utkání [ZII/29]. I v tomto zápase se objevil vandalismus ve formě zapálených světlic [ZII/24], ale v menší míře, než v ostatních zápasech.

ZIII) FC Zbrojovka Brno – FC Baník Ostrava, 6. 3. 2015

Z domácího kotle jsme opět nemohli přeslechnout **antisemitské urážky** směřující proti soupeřovému týmu „*Jude Baniček*“ [ZIII/29], které jsme mohli do konce zápasu slyšet ještě několikrát. V tomto zápase jsem vyzorovala i prvky **vandalismu**, když jsem si všimla muže, který seděl na plotě v „kotli“ hostů a ničil osvětlení [ZIII/44]. Dalším prvkem vandalismu, zaznamenaném v tomto utkání bylo, když fotbaloví chuligáni z hostujícího kotle zapálili transparenty [ZIII/13] a házeli je dolů k plotu. Tam už byli připravení hasiči, kteří transparent uhasili. Na výzvu pořadatele fotbaloví chuligáni nereagovali a na protest zapálili další světlice [ZIII/22]. Do konce zápasu jsme mohli ještě několikrát vidět zapálenou pyrotechniku v obou „kotlech“.

Nejčastějším sociálními problémy byly prvky vandalismu, rasismu a antisemitismu. Vandalismus v lehčí podobě, v používání zapálených světlic, jsme našli ve všech pozorovaných zápasech. Zcela ojediněle došlo na ničení vybavení fotbalového stadionu. Prvky rasismu jsme mohli slyšet pouze v jednom utkání, což je dle mého mínění dobré znamení. Je to možná způsobeno i tím, že fotbalové hvězdy jako je Ronaldo, Messi, atd. se zapojili do celosvětové kampaně, která má název „No to Racism“. Ve dvou ze tří případů jsme mohli slyšet antisemitské urážky, které ve většině případů vždy směřují proti týmu FC Baník Ostrava. Těchto antisemitských urážek si můžeme všimnout v zápasech, ve kterých ani FC Baník Ostrava nehraje.

4.5.5 Sociální role fotbalových chuligánů

Vzhledem ke klasifikaci sedmi sociálních rolí podle Marshe a kol., který sociální role klasifikovali mezi aktivními osobami v „kotli“, jsme hledali osoby se jmenovanými rolemi mezi fotbalovými chuligány našeho výzkumného souboru.

ZI) FC Zbrojovka Brno – AC Sparta Praha, 18. 10. 2014

V tomto zápase si domácí fanoušci připravili pro tým FC Zbrojovky Brno „*choreo*“ [ZI/16]. Dle Marshe a kol., se tato role nazývá **caller** (iniciátor chorálů) - jeho úkolem je vypracování a vymyšlení chorálů, zpěvů a pokřiků. V obou „kotlech“ jsme také mohli zahlédnout muže, který měl v ruce megafon a organizoval chorály. Tato role se nazývá **organizer** (organizátor). V tomto utkání jsme mohli vidět ještě jednu sociální roli, a tou je **hooligan** (chuligán), což je vlastně člen skupiny, který se řadí k určité chuligánské skupině a neplatí pro něj žádná jiná role.

ZII) FC Zbrojovka Brno – 1. FC Slovácko, 1. 11. 2014

Před začátkem zápasu jsme mohli vidět nachystané „choreo“ [ZII/3] v obou „kotlech“, takže můžeme říci, že se zde objevil **caller**. Další sociální roli, která se vyskytovala v kotli hostů, byl **organizer** [ZII/33]. Rovněž i v tomto zápase byl přítomen i **hooligan**, protože většina fotbalových chuligánů nemá žádnou jinou sociální roli.

ZIII) FC Zbrojovka Brno – FC Baník Ostrava, 6. 3. 2015

Jako v předešlých fotbalových zápasech, tak i v tomto se objevili sociální role caller [ZIII/2], organizer [ZIII/42] a hooligan. V tomto zápase jsme navíc mohli zahlédnout muže, který stál na zábradlí a ničil osvětlení [ZIII/44], tomuto muži jsem přiřadila sociální roli **nutter** (šašek), který se projevuje bláznivým a potřeštěným chováním.

Ve všech zápasech jsme mohli většinou vidět stejné sociální role jako je hooligan, organizer a caller. Pouze v jednom zápase se vyskytla odlišná role a tou byl nutter.

4.6 Diskuze o výsledcích výzkumu a doporučení pro praxi

Zajímavým zjištěním bylo, jak jsou zabezpečena fotbalová utkání na fotbalovém stadionu Zbrojovky Brno. V zahraničí, konkrétně v Anglii na Stamford Bridge (stadion FC Chelsea), jsem si při koupi mého prvního lístků na velké fotbalové utkání v roce 2012 všimla určitého rozdílu oproti českému fotbalovému stadionu. Lístek na fotbalové utkání musel obsahovat jméno a příjmení osoby, která ho vlastnila. Později při vstupu na stadión jsem společně s lístkem musela předkládat i občanský průkaz a důkladně mi prohledali kabelku, dokonce mi zabavili antibakteriální gel. V České republice jsem se s takovýmto opatřením setkala pouze v rámci Evropské ligy v roce 2013, kdy AC Sparta Praha hostila FC Chelsea. Lístky byly prodávány na jméno jako v Anglii, ale posléze u vstupu na fotbalové utkání už nikdo nekontroloval, zda jméno na lístku sedí s Vaším jménem na občanském průkazu.

Obecně se při koupi lístků na českou ligu neviduje jméno ani příjmení kupujícího, tudíž na fotbalový stadion může jít kdokoli. Dle mého názoru po hloubkovém nastudování problematiky a mého výzkumu v oblasti fotbalového chuligánství, doporučuji:

- 1. zavést evidenci lístků na jméno a příjmení a následnou kontrolu u vstupu alespoň u tzv. rizikových utkání, jako je například derby AC Sparta Praha – SK Slavia Praha,**

Kvůli své bezpečnosti fotbaloví fanoušci na riziková utkání nosí různé obranné prostředky, já osobně nosím pepřový sprej. V Anglii (konkrétně stadion Stamford Bridge), než se fotbalový divák dostane na své místo, musí projít přes pořadatele, kovový rám a točité dveře. Pronesení předmětů na fotbalový stadion je nemyslitelné. V případě přátelského fotbalového utkání mezi FC Bayern MÜNCHEN a FC BARCELONA v Allianz aréně v Německu se neprodávali lístky na jméno a příjmení, ale při kontrole na stadion jsem se musela opět podrobit kontrole kabelky, poté projít přes kovový rám a následně mě pracovník bezpečnostní agentury zkontroloval ručním snímačem.

Na českých stadionech (např. u Zbrojovky Brno, AC Sparty Praha) jsou oddělené sektory pro fotbalové chuligány. Kotle jsou obehnané vysokým plotem, aby se zamezilo případným střetům fotbalových chuligánů s diváky nebo fanoušky soupeřova týmu při vstupu na stadion. V Anglii na Stamford Bridge, ani v Německu v Allianz aréně jsem si ničeho takového nevšimla. Dle mého názoru české stadiony by měli jít cestou bezpečnostní formy, jak ji popisují ze stadionů v zahraničí. Doporučuji:

2. zavést osobní technickou kontrolu diváků při vstupu na stadion alespoň u tzv. rizikových fotbalových utkání.

Otázkou je také to, *zda-li je vůbec potřeba zlepšit zabezpečení na fotbalových stadionech, když se projevy fotbalového chuligánství čím dál tím častěji přesouvají mimo fotbalový stadion?* Dle mého názoru je zde důležité poznamenat, že veškerá prevence a restrikce fotbalového chuligánství se začala více uplatňovat až při opakování negativních incidentů fotbalových chuligánů na fotbalových stadionech i mimo něj. Svoji určitou roli tady sehrávají i média, která téměř vždy po novém incidentu „volají“ po bezpečnostních opatřeních nebo preventivních programech vůči fotbalovému chuligánství. V posledním desetiletí však s přibývajícími incidenty v boji proti fotbalovým chuligánům dochází k jistým posunům směrem vpřed v rámci preventivních opatření.

Z výzkumného šetření dále vyplynulo, že nejčastější sociální rolí mezi fotbalovými chuligány je tzv. hooligan. K této sociální roli se řadí většina fotbalových chuligánů, protože se neidentifikují s žádnou jinou rolí. Z nahrávek, které byly pořízeny na fotbalovém stadionu, bylo zjištěno, že se převážně jedná o mladé lidi, kteří se chodí bavit na fotbalové zápasy. Tito mladí lidé považují za zábavu i to, když mohou urážet soupeřův tým, ničit vybavení stadionu a následnou bitku s fotbalovými chuligány z druhého týmu. Většina fotbalových chuligánů se sdružuje v partách, protože fotbalové chuligány považují

za kamarády. Je to právě parta, která má dle mého názoru největší vliv na rozvoj osobnosti mladého člověka. Ten se snaží ztotožnit s ostatními členy ve skupině za každou cenu a dělá to, co dělají ostatní a mnohdy ani nedomyslí následky svého jednání. Je to způsobeno i tím, že si mladí lidé myslí, že jim nikdo nerozumí, nebo nemají dobré vztahy v rodině a proto hledají někoho, kdo jim porozumí. Do jaké míry parta jedince ovlivňuje ve vývoji je zcela individuální, protože na každého z nás může působit jinak. Zde samozřejmě také záleží na povaze člověka. Fotbaloví chuligáni se ve většině případů vyjadřují vulgárně, chovají se agresivně a své vulgární chování ještě podporují užitím alkoholických nápojů. V rámci této prevence doporučuji:

- 3. zamezit konzumaci alkoholu na fotbalových stadionech, popřípadě na stadion nevpustit osobu, která je očividně pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek,**
- 4. zaměřit pozornost na prevenci především u mladých lidí a ukázat jim, že fandění bez výtržností, potyček a násilí je lepší forma pro povzbuzování svého týmu,**
- 5. vytvořit více sportovních akcí s mladými lidmi, jejichž součástí by mohli být i přednášky na téma fotbalové chuligánství,**
- 6. poskytovat poradenství v oblasti fotbalového chuligánství přímo ve fotbalových klubech prostřednictvím odborně připraveného kvalifikovaného pracovníka, nejlépe sociálního pedagoga.**

Myslím si, že fotbalové chuligánství je fenomén fotbalového světa a dokud budou lidé navštěvovat fotbalové zápasy, tak fotbalové chuligánství nikdy úplně ze zahraničních ani českých fotbalových stadiónů nezmizí.

ZÁVĚR

Fotbalové chuligánství můžeme definovat jako cílené poškozování věcí, projevů agrese a násilí na fotbalových stadionech. Sociální skupina, která se nejčastěji projevuje výtržnostmi a násilím na stadionech, jsou právě fotbaloví chuligáni.

Touto bakalářskou prací jsem se snažila představit problematiku fotbalového chuligánství z jiného pohledu, protože mnoha lidem se dostala do povědomí pouze zprostředkovaně přes média. Bakalářskou práci jsem rozdělila na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem v jednotlivých kapitolách definovala pojem fotbalového chuligánství, jeho vliv na mladého člověka a řešení problematiky fotbalového chuligánství.

Bylo potřeba vymezit důvody, které vedou mladého člověka k fotbalovému chuligánství, ale zároveň i faktory a důsledky tohoto jednání pro mladého člověka. Z dostupné literatury a mého výzkumu jsem dospěla k závěru, že jedním z nejčastějších důvodů, který vede mladé lidi k tomuto deviantnímu chování, je pocit někam patřit a mít kolem sebe kamarády, kteří Vám rozumí. To je především problém mladých lidí, kteří mají problémy v rodině nebo ve škole a řeší je např. vstupem do skupiny fotbalových chuligánů a následným ztotožněním se s jejich pravidly. V poslední kapitole teoretické části jsem se zaměřila na způsoby řešení fotbalového chuligánství v České republice a v zahraničí. Popsala jsem zde několik organizací a institucí, které bojují s tímto fenoménem, ať už u nás nebo ve světě.

Dále jsem popsala několik praktických důvodů, které by mohly vést k řešení nebo alespoň zmírnění této problematiky. Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že Anglie má pravděpodobně nejpropracovanější zákony, co se týká boje s fotbalovým chuligánstvím. Příjemným překvapením bylo i zjištění, že v Liberci podporují prevenci proti fotbalovému chuligánství Fan-projekty. Bohužel se tento projekt nyní potýká s nedostatkem financí.

Poznatky teoretické části jsem následně použila při zpracování praktické části, ve které jsem se zaměřila na konkrétní projevy fotbalového chuligánství. Při zpracování praktické části mě také zaujal výzkum, který provedl Marsh a kol., kdy klasifikovali sedm typů sociálních rolí mezi „*aktivními osobami v kotli*“. Já ve svém výzkumu vyzorovala 4 sociální role, které ovlivňují FCH v „*kotlech*“. S jistotou mohu říci, že kdybych výzkum prováděla delší dobu a detailněji, objevila bych všech 7 sociálních rolí.

V závěru praktické části se věnuji diskuzi o výsledcích výzkumu a doporučeních pro praxi. Z teoretické části jsem převzala názor, že lidé vstupují do skupiny fotbalových chuligánů za účelem ztotožnění se s nějakou skupinou a trávení volného času na fotbalových zápasech. Toto tvrzení se mi potvrdilo i v praktické části, protože z dostupných videí je jednoznačné, že fotbaloví chuligáni se sdružují v partách. Z výsledků mého výzkumu také vyplynulo, že parta má právě největší vliv na vývoj mladého člověka.

Fotbalové chuligánství a jiné projevy agrese a násilí na fotbalových zápasech a jiných sportovních událostí nikdy nevymizí, protože by museli vymizet i sportovní akce. Důležitá je prevence a snaha takovému chování zabránit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Dohoda mezi Českomoravským fotbalovým svazem a Policií České republiky ze dne 16. února 2009. [online]. [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z

<http://www.policie.cz/clanek/spoluprace-mezi-cmfs-a-policii-cr.aspx>

FISCHER, S., ŠKODA J., 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2781-3.

HARSA, P., 2008, *Posuzování a měření agresivity u psychiatrických pacientů pomocí psychodiagnostických metod*. Praha, 2008. Doktorská dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce MUDr. Ilja Žukov, CSc.

HARTL, P., 1993, *Psychologický slovník*. ČR. Praha: J. Budka. ISBN 80-901-5490-5.

HENDL, J., 2008, *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

JANDOUREK, J., 1990, *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.

JANDOUREK, J., 2001, *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.

JEŘÁBEK, J., 2009, *HOOLIGANS - násilí na fotbalových stadionech*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Ema Štěpařová.

KLIMEŠ, L., 1998, *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Odborné slovníky (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-26710-6.

KRAUS, B., HRONCOVÁ J., 2007. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-896-3.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V., 2001, *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ A., 2011, *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, O., 2003, *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-549-0.

MAŘÍKOVÁ, A., 1996, *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky, 2010. *Zpráva o situaci v oblasti diváckého násilí, dopadu, koncepce v praxi a návrzích dalších opatření*. [online]. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-divackehonasili-pdf.aspx>.

NIKL, J., VOLEVECKÝ, P., 2007, *Divácké násilí*. Praha: Vydavatelství PA ČR. ISBN 978-80-7251-249-2.

PLENDERLEITH, I., 2004, *Ve stínu tribuny: fotbalové příběhy a ještě něco navíc*. v českém jazyce. Překlad Michal Prokop. Praha: BB art. ISBN 80-7341-177-6.

POHL, J., 2013, *Fotbalové chuligánství a jeho nápravná opatření*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd ve sportu, Vedoucí práce Prof., Ph.Dr. Aleš Sekot, CSc.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A., 2003. *Prevence sociálně patologických jevů: Manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r.s. ISBN 80-86568-04-0.

SEKOT, A., 2008, *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2562-8.

SLEPIČKA, P., 1990, *Sportovní diváctví*. Praha: Olympia. ISBN 80-7033-012-0.

SLEPIČKA, P., 2010, *Divácká reflexe sportu*. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-1838-8.

SMOLÍK, J., 2010, *Fotbalové chuligánství „Historie, teorie a politizace fenoménu.“* Karlovy Vary: Zdeněk Plachý – vydavatelství. ISBN 978-80-903556-3-7.

SMOLÍK, J., 2006, *Mládež a sociální patologie: Preventivní aktivity v oblasti fotbalového fandovství*. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, sekce sociální patologie, 2006, s. 221. ISBN 80-903541-3-0.

SMOLÍK, J., 2003, Rexter: *Fotbalové chuligánství z hlediska extremismu* [online]. (č.01/2003) [cit. 2016-03-01]. ISSN 1214-7737. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/fotbalove-chuliganstvi-z-hlediska-extremismu/2003/05/01/>.

SMOLÍK, J., 2010, *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2907-7.

STRAUSS, Anselm L a Juliet M CORBIN, 1999, *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K., 2007, *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEŘEPA, M., 2001, Sociální revue: *Hooligans a sociální prevence* [online]. (č. 6/2002, 43/2005) [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/sverepa/doc/hooligans-a-socialni-prevence-sverepa.pdf>.

WILDMANNOVÁ, M., 2005, *Základy sociální politiky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3652-4.

Zákon číslo 273/2008 Sb. O policii České republiky.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká Republika
Tzv.	Takzvané
FCH	Fotbaloví chuligáni
Kol.	Kolektiv
FIFA	Mezinárodní federace fotbalových asociací
UEFA	Unie evropských fotbalových asociací
Apod.	A podobně
EU	Evropská Unie
Tj.	To je
Tzv.	Takzvané
Např.	Například
MV ČR	Ministerstvo vnitra ČR
Sb.	Sbírky zákonů
Ust.	Ustanovení
Odst.	Odstavec
ČMFS	Českomoravský fotbalový svaz
FAČR	Fotbalová asociace České republiky

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Místo pozorování, ze kterého byli fotbaloví chuligáni pozorováni	35
Obrázek 2: Ukázka choreografie brněnské Zbrojovky 1.....	37
Obrázek 3: Ukázka choreografie brněnské Zbrojovky 2.....	37
Obrázek 4: Ukázka choreografie FCH 1. FC Slovácka	38
Obrázek 5: Ukázka choreografie FCH Baníku Ostrava.....	39

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Ukázka přepisu terénních poznámek

Příloha P2: Ukázka přepisu nahrávek

Příloha P3: Ukázka otevřeného kódování

Příloha P4: Ukázka videozáznamu FC Zbrojovky Brno – AC Sparty Praha

Příloha P5: Ukázka videozáznamu FC Zbrojovky Brno – FC Baníku Ostrava

PŘÍLOHA P 1: UKÁZKA PŘEPISUTERÉNNÍCH POZNÁMEK

Utkání FC Zbrojovka Brno a AC Sparta Praha, které se uskutečnilo dne 18. 10. 2014 v 20:15 hodin.

Před začátkem utkání se hlásí sestavy obou týmů

Minuta	Reakce
1	oba kotle povzbuzují své hráče, hostující jsou slyšet více
2	písknutý aut pro hostující, domácí FCH reagují nadávkami a pískotem
2	domácí povzbuzují své hráče pokřikem "Zbrojovka do toho"
4	hostující hráč útočí na branku domácích, ti reagují pískotem a bučením
5	z domácího kotle se ozývají urážky na tým Baníku Ostrava "JudeBaniček"
5	z domácího kotle FCH skandují "smrt spart'anům"
8	hostující hráč fauluje domácího hráče, rozhodčí nepíská, domácí FCH reagují pískotem a nadávkami na rozhodčího
10	domácí FCH tvoří choreo
12	domácí FCH vyzývají celý stadion k fandění pokřikem "celý stadion fandí s námi"
13	hostující mužstvo dává gól, domácí na to reagují pískotem a pokřikem "pražský kurvy", FCH v hostujícím kotli mávají šálami nad hlavami
14-17	oba kotle podporují své týmy pokřiky "Sparta" a "Zbrojovka do toho"
19	domácí FCH povzbuzují hráče Zbrojovky Brno
20	hosté podporují svůj tým pokřikem "Sparta"
20	hráč hostujících faulován, avšak rozhodčí nepíská, reakce FCH nadávají na rozhodčího a pískají na něj
24	brněnští fanoušci vyzývají stadion k fandění "celý stadion fandí s námi"
25	domácí FCH skandují "Sparta zajebaná je"
26	písknutý faul na hostujícího hráče, domácí hráč dostává žlutou kartu, z tribun se ozývá pískot a bučení
29	faul na domácího hráče, z tribun se ozývá pískot
30	faul na domácího hráče, z tribun se ozývá "Pražský kurvy"
32	domácí hráči kopou roh, FCH je podporují "My chceme gól"
33	FCH v domácím kotli zapalují světlice, z kotle se line kouř, kotel hostů nezůstává pozadu a také zapaluje světlice
35	z brněnského kotle se opět line kouř a ozývá se "Pražský kurvy"
36	brněnští fanoušci zapalují opět světlice, nereagují na výzvy pořadatelů
39	domácí FCH povzbuzují hráče Zbrojovky Brno "My chceme gól"
40	brněnští fanoušci vyzývají stadion k fandění "celý stadion fandí s námi"
41	FCH z hostujícího kotle povzbuzují svůj tým "Sparta do toho"
42	hostující FCH zpívají svoji hymnu "Hej, hej, hej"
44	ke konci 1. poločasu se oba kotle snaží podpořit svá mužstva
	konec 1. poločasu

V tomto utkání byla zaznamenána nejvyšší návštěvnost v sezóně 2014/2015, kde počet diváků byl 8.262. Toto utkání skončilo vítězstvím AC Sparty Praha 1:3.

PŘÍLOHA P 2: UKÁZKA PŘEPISU VIDEO-NAHRÁVEK

... Tomuto utkání nepřihlíželo moc fanoušků, ale kotle na obou stranách byly alespoň z části zaplněné. Kotel 1. FC Slovácka zdobí modrobílé vlajky a transparenty, zpěv jejich hymny „touha“ také nejde přeslechnout. Kotel domácích na začátku hry povzbuzuje své hráče pokřikem „Jedeme Brno, jedeme“. Pozadu nezůstává ani kotel hostů, ze kterého nelze přeslechnout „Jak si krásná Moravo“.

Ve 4. minutě se domácí hráč černé pleti dotkl míče, fotbalový chuligáni z kotle 1. FC Slovácka začaly vydávat zvuky jako opice. Fotbalový stadión neustále provázejí pokřiky a chorály obou kotlů. Po 25. minutách hry se domácí kotel dožaduje gólu pokřikem „my chceme gól“.

Ve 30. minutě byla hostujícímu hráči udělena žlutá karta. Chuligáni na to reagují nadávkami na rozhodčího a pískáním. V 38. minutě kope hostující hráč rohový kop, z kotle Zbrojovky Brno se ozývá pískot a nadávky. Po přestávce dostává hostující hráč žlutou kartu, z kotle hostů se ozývá pískot a nadávky „Pražská kurva“ směřující na rozhodčího.

V 73. minutě dávají hosté gól, kotel 1. FC Slovácka začíná zvedat šály nad hlavy a točit s nimi, do toho zapalují asi 2 světlice, které následně házejí dolů z kotle na zem. Z kotle také můžeme slyšet zpěv hymny.

V 79. minutě se opět k míči dostal domácí hráč černé pleti a z kotle fanoušků jsme opět mohli slyšet zvuky, které vydává opice. Zbytek utkání jsme z ochozů stadiónu mohli slyšet akorát povzbuzování svého týmu, a to na obou stranách.

Při opuštění stadiónu jsem zahlédla pár policejních aut, ale žádných zvláštních bezpečnostních opatření jsem si nevšimla.

PŘÍLOHA P 3: UKÁZKA OTEVŘENÉHO KÓDOVÁNÍ

Z11

ZBOŘTEK /
OTEVŘENÉ

1. Tomuto utkání nepřítíželo moc fanoušků.
2. ale kotič na obou stranách byly alespoň z části zaplněné. *SOC. ROLE*
3. Kotič 1. FC Slovácka zdobil modrobílá vlajka, transparenty a chorcografie. *OR. NAHŮTČK*
4. zpěv jejich hymny, louča také nejde přeslechnout.
5. Kotič domácích na začátku hry povzbuzuje své hráče pokřikem
6. Jedeme Brno, jedeme!
7. Pozadu nezůstává ani kotič hostů, ze kterého ne lze přeslechnout
8. Jak si krásná Morava!
9. Ve 4. minutě se domácí hráč černě přeli došli míče.
10. fotbalový chuligáni z kotič 1. FC Slovácka
11. začaly vydávat zvuky jako opice. *PRVY RASÍČU*
12. Fotbalový stadión neustále pruvézejí pokřiky a chorály obou kotičů.
13. Po 25. minutách hry se domácí kotič
14. dožaduje góla pokřikem „my chceme gól“.
15. Ve 30. minutě byla hostujícímu hráči udělena žlutá karta. *REFKLE NA*
16. Chuligáni na to reagují nadávky na rozhodčího pískáním. *ŽUTOU KARTU*
17. V 38. minutě kope hostující hráč rohový kop. *ROHOVÝ KOP*
18. z kotič Zbrojovky Brno se ozývá pískot nadávky. *ROHOVÝ KOP*
19. Po přestávce dostává hostující hráč žlutou kartu. *REFKLE NA*
20. z kotič hostů se ozývá pískot nadávky. *ŽUTOU KARTU*
21. „Pravská kurva!“ směřující na rozhodčího.
22. V 73. minutě dávají hosté gól.
23. kotič 1. FC Slovácka začíná zvedat šály nad šelvy a točit s nimi. *REFKLE NA*
24. do toho zapalují asi 2 svědlice, *GOL*
25. které následně hází dle z kotič na zem.
26. Z kotič také můžeme slyšet zpěv hymny.
27. V 79. minutě se opět k míči dostal
28. domácí hráč černě přeli a x
29. kotič fanoušků jako opět mohli slyšet zvuky, které vydává opice. *PRVY RASÍČU*
30. Zbytek utkání jsme z oho zů stadiónu

**PŘÍLOHA P 4: UKÁZKA VIDEOZÁZNAMU FC ZBROJOVKY BRNO
– AC SPARTY PRAHA**

**PŘÍLOHA P 5: UKÁZKA VIDEOZÁZNAMU FC ZBROJOVKY BRNO
– FC BANÍKU OSTRAVA**

